

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

18e jaargang

nummer 1

Januari 2018

KERKBEHEER

*Verenigt u
over de toekomst van de VKB als vereniging*

*Panacee of hoofdpijndossier
is de oprichting van een stichting een panacee?*

*Kosten kerkgebouw
instrument voor kerkrentmeesters*

Hulp nodig bij het aanvragen van subsidie?

Voor **onderhoud** - waaronder **schilderwerk** - en **restauratie** van uw monumentale kerkgebouw.

MonumentPlus doet het graag voor u!

Het toegekende subsidiebedrag kan wel oplopen tot 50% van de onderhouds-/restauratiekosten. De subsidieaanvraag kan tot uiterlijk 31 maart 2018 ingediend worden.

In 2017 zijn alle door ons aangevraagde subsidies gehonoreerd. Voor meer informatie en referenties kijk op www.monumentplus.nl

MonumentPlus

Advies • Voorbereiding Restauratiewerk

Jan Baas | Nieuw-Lekkerland | 06 25 04 95 54 | info@monumentplus.nl

kerkarchitect.nl

nieuwbouw | renovatie | uitbreiding | interieurontwerp

vka vankooten architectuur

Uw digitaal kerkelijk bureau: SKG Collect!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Verenigt u!	5
De VKB als vereniging	6
Stichting: Panacee of hoofdpijndossier	10
Richtbedragen voor Kerkbalans	13
Schilderen is een vak, geldwerven ook	14
Maandelijks cartoon	16
Kalender voor kerkrentmeesters	16
VKB 'jong' Artwin van Kruistum	17
In dienst van de kerk Kerkelijk werker	18
Producten	19
Agenda	20
Agenda Kerkbalans	20
Opinie Wat te doen met 'randleden'	21
Instrument voor kerkrentmeesters 'kosten kerkgebouw'	22
Actueel	24
Gods huis in de steigers	25
Het kerkinterieur op de schop (6)	27
VKB partner Kaader kerkadvies	29
Nieuws uit de provincies	31
Onderscheidingen van de VKB	36
PKN onderscheidingen	38

Parels

Geef voor je kerk, het thema van de actie Kerkbalans die rond de verschijning van dit nummer van start gaat. Afgelopen maanden zijn er veel tips gegeven om van de actie Kerkbalans een succes te maken. Deelnemers van de workshops, die op diverse locaties in het land werden gegeven, mochten aan de slag met de 'parels' van het geloof. In het artikel 'Schilderen is een vak, geldwerven ook' blikt Kees van den Berg hierop terug.

De VKB heeft in het nieuwe beleidsplan 'parels' benoemd op het gebied van samenwerking. Het hoofdbestuur wil investeren in de vernieuwing van kerkbeheer en stimuleert het pro-actief kerkbeheer. Twee leden van de dagelijks bestuur vertellen over de plannen die het bestuur heeft en wat ze hiermee willen bereiken.

De vernieuwingen van dit blad zullen voortgezet worden. Zelf zal ik mijn werkzaamheden als eindredacteur, in verband met ouderschapsverlof, even neerleggen. Mijn collega Bert van Rijssen neemt het eindredacteurschap vanaf de volgende editie van mij over.

Mariëtte van Ooijen
Eindredacteur

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl en drs. G. van Soest

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur,
M. van Ooijen, eindredacteur, A. van Bergeijk, N.J.M. de Jong en E. van Rijssen

Redactieraad

P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden
van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen

€ 30,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen per kalenderjaar. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/december zijn gecombineerd nummers).

Oplage & druk

5.500 ex. © januari 2018 - Verloop drukkerij

Foto omslag

De Reestkerk in Oud Avereest

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

Periodiek Instandhoudingsplan - Restauratieplan - Renovatieplan - Herbestemming - Transformatie

Interieurplan - Bouwhistorisch onderzoek - Cultuurhistorisch onderzoek - Bouwkundige opname

Noordzijde 95' | 4225 PL Noordeloos | 0183-582600
info@lakerveld-noordeloos.nl | www.lakerveld-noordeloos.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl | <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Verenigt u!

'Er waart een spook door Europa'. Het is precies 170 jaar geleden. Er wordt aan gewerkt in december en januari 1847 en 1848. Op een zolderkamer in Brussel. In februari 1848 wordt het uitgegeven, en wel in Londen. Het is een manifest dat ingaat op de toestand in de Europese landen. De Franse revolutie is weliswaar na de episode 'Napoleon' behoorlijk ingekapseld, maar dat wil niet zeggen dat de 'democratische' en 'liberale' geest terug is in de fles. Er is meer aan de hand. Het 'stoom' rukt op. De industriële revolutie breekt baan. Koloniale expansie grijpt om zich heen. Geen Europese natie wil de boot missen. Maar ook de achterkant wordt meer en meer zichtbaar. Er waart een spook door Europa. Het spook van de urbanisatie, het spook van de armoede en sociale uitbuiting. Als er ook nog eens jaren aaneen crises volgen in de landbouw, willen grote groepen Europa ontvluchten en emigreren. Maar er zijn er ook die Europa willen veranderen.

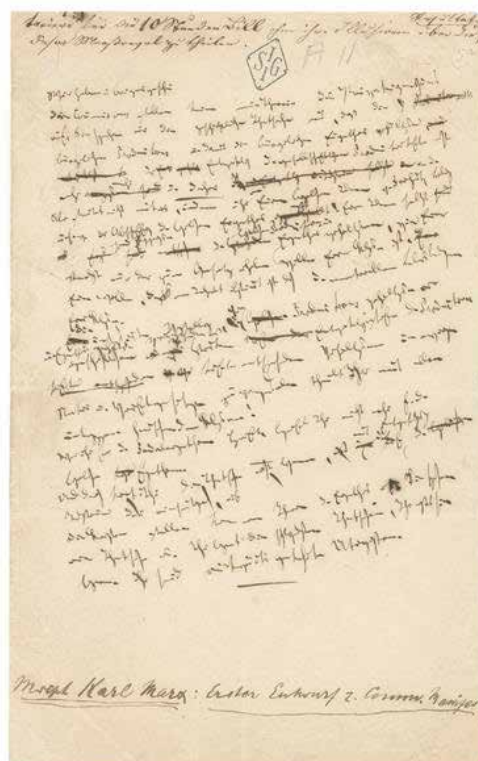
Niemand zal mij verdenken van marxistische of communistische sympathieën, denk ik. Toch waren het Karl Marx en Friedrich Engels die in 1848 - toen 'communistisch' misschien nog iets ongerepts had - het 'Communistisch Manifest' uitbrachten. Het eindigde met: "alleen ketenen te verliezen, alleen werelden te winnen, proletariërs aller landen verenigt u!" Het is een gevleugelde aansporing geworden: vrouwen aller landen, verenigt u, jongeren aller landen, verenigt u, gehandicapten aller landen verenigt u.

Marx en Engels en de beweging waarvoor zij het manifest opstelden, hadden goed begrepen, dat als je niet veel in de melk te brokkelen hebt, je het moet hebben van eendracht. Als je iets voor elkaar wilt krijgen zult je het samen moeten doen. Elkaar vasthouden en helpen, van elkaar leren en elkaar ondersteunen, saamhorigheid.

Ook vandaag waart er een spook door Europa. Misschien wel meerdere, maar ik bedoel nu het 'spook' van de ontkerkelijking. Als je kijkt naar de ontnuchterende cijfers, zie je dat het eind nog lang niet in zicht is. Voor mij heeft dat niets met gedeprimeerdheid te maken. Ik geloof in de kracht van het Evangelie ook voor de Europese, Nederlandse mens van de 21e eeuw. Kennelijk hebben veel mensen nu iets anders aan hun hoofd, vinden ze. Dus ze zoeken het niet in de kerk. Dat betekent dat we met minder mensen onze kerken in stand hebben te houden. Ook

met minder kerkrentmeesters. Zij zijn er om de materiële voorwaarden voor het kerk-zijn te behartigen.

Het betekent mijns inziens, dat we elkaar meer nodig zullen hebben dan ooit. Hoe krijgen we het samen voor elkaar, dat zoveel mogelijk van onze kerken plekken blijven waar mensen 'heil' vinden? Kerkrentmeesters aller gemeenten, verenigt u! Kerkrentmeesters helpen kerkrentmeesters. Vereng uw taakopvatting niet, maar zorg dat alle aspecten die op onze schouders liggen uit de verf komen. Dat kan door - waar nodig - samen te werken met andere kerkrentmeesters. Bijvoorbeeld in het verband van de VKB. En dat alles om zo geruisloos mogelijk kerkbeheer te kunnen organiseren. Kerkrentmeesters zijn, als het goed is, achtergrondfiguren. Maar ze zijn wel van groot belang voor de voortgang van de primaire roeping van de kerk: het brengen van het Evangelie, het opzoeken van de mensen waar zij zijn.

Enig overgebleven handgeschreven pagina van het manifest, bewaard in Amsterdam

De VKB als vereniging

Tekst Jos Aarnoudse

Wij spreken met twee leden van het dagelijks bestuur van de VKB. Het zijn de heren Gert Koffeman en Henk van der Wal. De eerste heeft het beleidsterrein 'mensen' in zijn portefeuille, de tweede het beleidsterrein 'organisatie'.

Kerkbeheer: "U hebt samen binnen dagelijks bestuur nagedacht over de nabije toekomst van de VKB als vereniging van en voor kerkrentmeesters. Daarbij heeft u ook nagedacht over een vernieuwing van de bestuurlijke inrichting van de VKB. Zowel in het dagelijks bestuur, als in het hoofdbestuur en in de vergadering van het hoofdbestuur met de afdelingen heeft u een richting van denken gepresenteerd. Die is positief ontvangen, zodat het hoofdbestuur in zijn vergadering van 9 december jl. besloot: jongens ga het maar uitwerken in nieuwe statutaire regelingen. Via een aantal vragen willen we graag uw visie horen."

Het begint met de VKB als zodanig: hoe moet volgens u de VKB zich ontwikkelen de aankomende jaren?

Koffeman: "Zelfbewust en aanwezig. En zodanig georganiseerd en ingericht dat ze een inspirerend en erkend platform biedt binnen het complex van verantwoordelijkheden in onze kerk. Elke organisatie heeft een vorm van 'checks and balances' nodig, en dat geldt zeker voor de in-

richting van de kerk. 'Geestelijk en financieel beleid trekken samen op' aldus de kerkorde. De dienstverlening van de VKB, de belangenbehartiging, en de verspreiding van kennis draagt zo bij aan getuigenis en verkondiging. Zo'n profiel is de moeite meer dan waard!"

"Zodanig georganiseerd en ingericht dat ze een inspirerend en erkend platform biedt binnen het complex van verantwoordelijkheden in onze kerk"

Van der Wal: "Het gaat erom dat we kortere beleidscycli krijgen en dus meer dynamiek. Beleid dat gemaakt wordt moet meteen herkenbaar zijn als ondersteunend voor de plaatselijke gemeenten. Op twee manieren. De eerste is gericht op de directe randvoorwaarden op grond waarvan een plaatselijke kerk kan functioneren. De tweede is gericht op een rol

als kritische volger van de landelijke kerk waar het kerkbeheer, gebouwen en financiën betreft."

In uw presentaties kwam naar voren dat volgens u 'het hart van de VKB moet kloppen in de afdelingen', Wat wordt daarmee bedoeld, en hoe vertaalt u dat concreet?

Van der Wal: "Wat we dan nodig hebben is enerzijds op een centraal niveau een plek waar kennis en informatie wordt verzameld, gebundeld, ten nutte gemaakt en dynamisch en interactief wordt gedeeld met 'de rest van de wereld', maar anderzijds betrokken afdelingen. Betrokkenheid en nabijheid, daar waar de cultuur en de plaatselijke en regionale omgeving gekend wordt: daar moet je de kerkrentmeesters bij elkaar laten komen. Het gaat immers ook om 'de expertise in de genabuurde gemeente'. Met een afdelingsbestuur dat het bestuurlijk aanstuurt, en met een centraal bureau dat ondersteunt bij uitvoering: welke cursussen, trainingen, sprekers etc. zijn er 'in de aanbieding'. Wat is de VKB menukaart? Wat kiezen we

Henk van der Wal

er dit jaar uit voor onze afdeling? En dan wordt het in samenwerking geleverd. Het gaat om uitbouwen van een netwerk.”

Koffeman: “De VKB vindt haar basis in de haarvaten van de kerkelijke gemeenten. Daar bouwen kerkrentmeesters mee aan de gemeente van Christus. Zo is het een paar duizend jaar geleden begonnen, en zo moet het ook blijven. Daarom ben ik ook zo gedreven in de opzet om onze afdelingen een krachtige, vernieuwende impuls te geven. Er gaat geen congres voorbij of er worden prijzen uitgereikt voor hedendaagse en inspirerende projecten van kerkrentmeesters. Dat schept vertrouwen: er is heel veel talent beschikbaar in onze kerk. Dat moeten we, nog beter dan nu, mobiliseren.”

In uw presentaties werd ook gesproken over ‘het koesteren van de warmte van een vereniging’. Kunt u daar iets meer over zeggen?

Koffeman: “Een vereniging is een rechtspersoon die mensen bindt. Doorgaans bestaat ze niet uit afgelegen vergadertafels, maar is ze ingericht om te luisteren naar wat

Gert Koffeman

leeft. Zo ervaar ik ook de VKB: luisteren naar wat leeft, en dus ook openstaan voor kritische geluiden. En daar vervolgens ook echt iets mee doen. Kerkrentmeesters zijn mensen die met beide benen in de dagelijkse praktijk staan. Dat wordt er de laatste jaren niet gemakkelijker op. Des te meer van belang is de herkenbaarheid van een bestuur dat dichtbij die ‘werkers in het veld’ staat. Zo zet je samen de schouders eronder.”

Van der Wal: “Het is wel een beetje een Gert-term, maar ik kan me er wel in vinden. Het gaat bij een vereniging als de VKB om meer dan een zakelijk belang. Er is een gemeenschappelijk hoger doel: de kerk dienen. Dan is het ook goed er ‘samen de schouders’ onder blijven zetten, zoals Gert dat ook noemt.”

Alles staat en valt ook met het aantrekken van nieuwe en jongere deelnemers in de VKB. Hebt u ideeën hoe die bij de VKB te betrekken zijn?

Van der Wal: “Mijn ervaring is dat waar je dynamiek weet te creëren, en er ook resultaten zichtbaar worden, in kortere beleidscycli, vanzelf mensen mee willen gaan doen. Als er

een flow zichtbaar is: oh, daar is die VKB, of daar is die kerk mee bezig, dan zijn mensen geïnteresseerd. Vanuit de inhoud dus. Een beroep doen op ‘verantwoordelijkheid’ werkt minder. Dan zeg je: we hebben een poppetje nodig op een vergaderstoel, maar is niet duidelijk waar je al mee bezig bent. Het moet andersom: zichtbaar maken waar je mee bezig bent, zodat iemand zin krijgt mee te

“Het is wel een beetje een Gert-term, maar ik kan me er wel in vinden”

doen. Vergaderen moet er zijn om samen resultaten te bereiken voor die plaatselijke gemeenten. Bij een bestuur horen moet geen doel op zich worden. Het gaat om het om draaien van de piramide. Een klein wendbaar landelijk bestuur doet dat wat nodig is om afdelingsbesturen en plaatselijke leden te faciliteren hun rol te vervullen. Voor institutionele organen is steeds minder be-

langstelling. Voor meedoen aan een beweging die iets voor elkaar krijgt, wel, zo is mijn ervaring”.

Koffeman: “Cijfers over vergrijzing liegen niet, daar moet je rekening mee houden. Maar ik laat me niet aanpraten dat er vandaag de dag geen nieuw elan in de kerk bestaat. Ik kom wel degelijk jonge mensen tegen die er voor willen gaan. Ik zie ook wel dat jong zijn iets zegt over gezin, studie, carrière. Daarom kiezen jonge mensen meestal liever voor een projectmatige inzet. Vaak ook in een breder maatschappelijk verband. Een school opknappen in een arm land: hoe diaconaal kan je zijn? Een actie voor ondersteuning van een uitgezonden predikant of een ‘eigen’ ontwikkelingswerker: missionaire inzet ‘avant la lettre’. Ook de inzet van jonge mensen voor de eigen kerkelijke gemeente valt niet te onderschatten. En wie regelmatig in Kerkbeheer bladert ziet steeds meer bevlogen jonge mensen die enthousiast over, jawel, kerkbeheer praten. Mobiliseren, een podium geven, faciliteren...kortom, werk aan de winkel.”

Hoe ziet u de rol van de VKB in het geheel van de kerk, denk aan de reorganisatie van de kerk, en samenwerking met de Dienstenorganisatie van de kerk.

Koffeman: “‘Geen ambt heerst over een ander ambt’. En in het geheel van de kerk is dat vandaag de dag nog steeds hoogst actueel. Daarom begon ik ook met de inkleuring ‘zelfbewust en aanwezig’. In mijn portefeuille komt dat bijvoorbeeld tot uitdrukking in het georganiseerd overleg over de rechtspositie van predikanten en medewerkers binnen de Protestantse Kerk.

Maar ik laat me niet aanpraten dat er vandaag de dag geen nieuw elan in de kerk bestaat.

Maar ook bij de reorganisatie van de kerk in het perspectief van ‘Kerk

2025’ is de VKB betrokken. Door ons is bijvoorbeeld baanbrekend werk verricht in de principiële discussie over de mobiliteit van predikanten. Geïnspireerd vanuit de ervaringen van lokale kerken, praktisch ingevuld vanuit de werkvloer.”

Van der Wal: “Natuurlijk moeten we via ons landelijk bestuur gesprekspartner zijn en blijven met de landelijke Dienstenorganisatie en het moderamen van de synode, en de afdelingsbesturen op het nieuwe classisniveau. En ook moeten we samenwerken waar het kan. Maar het moet gebeuren vanuit een sterke en eigen positie, vind ik. Het belang van de kerkrentmeester moet geborgd zijn. Wat dat is? Dat is dat het in de kerk rond kerkbeheer zo is ingericht dat de kerkrentmeester zijn faciliterend werk ten behoeve van kerk-zijn met plezier kan doen. Dat hij of zij geholpen wordt vanuit vertrouwde kaders bij operationele vragen, maar ook dat het zo is ingericht dat er een goede balans bestaat tussen proactiviteit (‘voorkomen is beter dan genezen’) en restrictief toezicht (‘ingrijpen als het uit de hand loopt’).

Het betekent heldere kaders over wie wat doet en eenduidigheid door het land heen. Het keurmerk 'protestants' (onderdeel van de Protestantse Kerk in Nederland) op gebied van kerkbeheer moet betekenen, dat je je houdt aan die en die standaarden. We moeten er samen aan werken dat we dat in alle gemeenten en andere kerkplekken waarmaken."

Er zijn door u ook ideeën gelanceerd voor bestuurlijke vernieuwing van de VKB. Wat moet er bereikt worden, en hoe moet het er uit gaan zien?

Van der Wal: "Ik heb eigenlijk al veel daarover gezegd: kortere beleidscycli, meer dynamiek, gericht op resultaten, faciliterend voor de plaatselijke afdelingen. Dat er echte interactie tot stand komt tussen wat we centraal doen (landelijk bestuur, bureau) en waar leden wat aan hebben. En dat is dan ook meteen de reden om lid te zijn en te blijven. Je staat ergens voor en het is zichtbaar."

Koffeman: "Korte lijnen, geen bureaucratische barrières, een klein, wendbaar bestuur en een overzichtelijke algemene vergadering in de vorm van een ledenraad die tenminste twee keer per jaar bijeen komt. De VKB moet zodanig zijn georganiseerd dat de lokale gemeente, in welke vorm dan ook, altijd het grondvlak van beleid vormt. Over het belang van de afdelingen heb ik het al gehad. Daarom worden de leden in de ledenraad rechtstreeks gekozen uit en door de afdelingen. Heel belangrijk is natuurlijk het ver-

enigingsbureau. Onder de dagelijkse leiding van onze directeur ontwikkelt de VKB zich daarin verder als belangenbehartiger, kenniscentrum

Dat is dat het in de kerk rond kerkbeheer zo is ingericht dat de kerkrentmeester zijn faciliterend werk ten behoeve van kerk-zijn met plezier kan doen.

en dienstverlener. Naast de 'officiële structuur' worden expertgroepen samengesteld die bij specifieke aangelegenheden hun kennis willen delen. Snel, wendbaar, deskundig en eigentijds: dat zijn volgens mij de kernwoorden van de bestuurlijke vernieuwing van de VKB."

De VKB wil dienstverlener, belangenbehartiger en kennisinstituut voor kerkrentmeesters zijn. Hoe ziet u dat idealiter zich ontwikkelen de aankomende jaren? Welke rol spelen vereniging, bureau en samenwerking volgens u daarin?

Koffeman: "Belangenbehartiging betekent niet dat kerkrentmeesters per definitie een 'eigen belang' zouden hebben. Het functioneren

van kerkrentmeesters is immers een belangrijk onderdeel van het functioneren van de kerkelijke gemeente. Financiën, beheer, veiligheidsbeleid, archief, personeelsbeleid, geldwerving en vermogensrechtelijke aangelegenheden... dat alles vereist een grote dosis aan kennis en inzicht. En de VKB moet maximaal zijn ingericht om daarbij behulpzaam te zijn. Het spreekt voor zich dat we daarbij zullen samenwerken met anderen, bijvoorbeeld de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk. Gelukkig hebben we daar uitstekende contacten. Voorop staat dat de VKB een vereniging van en voor kerkrentmeesters is, die in onafhankelijkheid opereert, ten dienste van de kerk. Plaatselijk, regionaal en landelijk. Maar daar moet wel in geïnvesteerd worden, zowel in mensen als in middelen."

Van der Wal: "Het is een samenspel, dat we verder moeten ontwikkelen. Belangrijke rol voor een centraal bureau zal ook zijn het meer en meer creëren van interactieve communicatie. Met Kerkbeheer, de website, digitale nieuwbrieven, maar ook via sociale media, het opzetten van een dynamische kennisbank middels een echte VKB Academy. Gepaard met het organiseren van vernieuwde netwerkbijeenkomsten in de regio's in samenwerking met de afdelingsbesturen. Puur gericht op inhoudelijke kennis en praktijkverbetering."

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: 0518 43 22 99.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop

☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77

☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21

info@daelmans.com - www.daelmans.com

Stichting: Panacee of hoofdpijndossier?

Tekst Peter de Wit **Beeld** Reestkerk

In een krimpende kerk bij het afnemen van vrijwilligers lukt het in veel gemeenten niet meer om rond te komen met vrijwilligers en met het levend geld. Als de boel uiteindelijk lijkt te ontsporen wordt vaak te laat en onder grote druk gezocht naar een oplossing. Het idee van een stichting als panacee voor alle problemen wordt dan regelmatig geopperd. Of de oprichting van een stichting een panacee is, zullen we hier nader beschouwen.

Een stichting is een juridische entiteit met een eigen rechtspersoonlijkheid. Het idee achter een stichting is dat er geen persoonlijk eigendom is bij de bestuursleden die een stichting sturen. Bij een bedrijf in de vorm van een BV of NV zijn het de aandeelhouders die feitelijk het eigendom hebben van alles wat in de juridische entiteit zit. In een vereniging is er net als bij een stichting geen persoonlijk eigendom. In een vereniging is het de ledenvergadering die het uiteindelijk voor het zeggen heeft. In een stichting is dat het bestuur.

Het oprichten van een stichting is op zich een eenvoudige activiteit. Om een stichting op te richten moeten de oprichters langs een notaris die uiteindelijk de oprichtingsakte laat passeren, waarna de stichting een feit is. Om de oprichtingsakte te laten passeren moeten o.a. statuten gemaakt worden. In die statuten wordt vastgelegd hoe het reilt en zeilt in de stichting. Belangrijkste onderdeel in de statuten is de doelstelling van de stichting.

En daarmee zijn we terug bij de vraag uit de inleiding. Er is in de gemeente een probleem. Er is bijvoorbeeld geen geld meer voor het onderhoud van het gebouw of er zijn geen vrijwilligers meer om de zaak draaiende te houden. Als de conclusie dan lijkt dat een stichting de oplossing is, dan is de eerste vraag: Wat zou het doel van de stichting moeten zijn? Als het antwoord op die vraag niet eendui-

dig is, dan zal de oprichting van een stichting in welke vorm dan ook het probleem niet oplossen.

Als er echter wel een eenduidige doelstelling te formuleren valt, dan komt direct de volgende vraag boven tafel, namelijk wie het bestuur van de stichting moeten gaan vormen. Als vanuit de doelstelling duidelijk wordt, dat alleen leden van de kerk lid kunnen zijn van het bestuur of dat voor het doel geen buitenstaanders te vinden zijn die de verantwoordelijkheid als bestuurslid op zich willen nemen, dan is de overweging gerechtvaardigd om geen stichting op te richten. Ook zonder stichting kun je binnen de kerk zoeken naar een andere vorm van organisatie om het doel te realiseren buiten het college van kerkrentmeesters. Door het instellen van een werkgroep die met een behoorlijk mandaat vanuit de het college of vanuit de kerkenraad met de doelstelling wordt belast, kan het beoogde resultaat van een stichting wellicht ook bereikt worden. Als uiteindelijk besloten wordt om de stichting op te richten en een bestuur daarvoor te werven of te vragen, is het goed om vooraf te bedenken wie er na de eerste generatie bestuurders de volgende generatie is die de verantwoordelijkheid kan nemen.

Als dus zowel de doelstelling als de bemensing van een stichting duidelijk zijn, dan is er nog de vraag welke soort stichting er dan opgericht moet worden. Laten we teruggaan naar het eerste voorbeeld. De Dorpskerk in een

De Reestkerk is een monumentale kerk in Oud Avereest. Om de kerk ook in de toekomst goed te kunnen onderhouden is in het voorjaar van 2010 de stichting 'Vrienden van de Reestkerk' in het leven geroepen. De stichting heeft als voornaamste doel de instandhouding van de kerk. Dit wil de stichting onder meer doen door het organiseren van diverse culturele activiteiten.

plaats in Nederland kan feitelijk door de eigen gemeente niet meer onderhouden worden. Na ampel beraad en een goed antwoord op beide bovenstaande vragen, besluit de kerkenraad tot het oprichten van een stichting tot behoud van de dorpskerk. We zien dan voor deze stichting een drietal varianten in de praktijk.

Als uiteindelijk besloten wordt dat het gebouw alleen in zeer specifieke gevallen en voor zeer specifieke doelen gebruikt mag worden door derden, dan is de vraag of een stichting noodzakelijk is of dat het binnen kerkelijk verband opgelost kan worden

De stichting vrienden van....

Het doel van de stichting is helder, de keuze die gemaakt wordt is om een breed publiek te bereiken voor een financiële bijdrage voor het gebouw, niet voor de kerkelijke gemeente. In de praktijk zien we dat dit soort stichtingen

behoorlijk op zichzelf staan, dus los van de kerkelijke gemeente. Dat is dan nodig om iemand die geld geeft voor het gebouw de zekerheid te geven dat dat geld ook daaraan besteed wordt en niet aan de kerkelijke gemeente. Het hoofddoel van dit soort stichtingen is geldwerving voor het gebouw. Dat het bestuur daarbij meestal grotendeels zal bestaan uit niet-leden van de kerk, maar dat er wel goed overleg is tussen bestuur van de stichting en de kerkenraad of het college mag duidelijk zijn. Bijvoorbeeld over het onderhoudsplan van het gebouw, de gelden die nodig zijn en de acties die hiervoor gehouden worden. In veel gevallen zal na de oprichting van deze stichting ook de ANBI status aangevraagd kunnen worden, zodat giften aftrekbaar zijn voor de belastingen.

De exploitatie- of beheerstichting

In dit geval wordt de stichting opgericht met als doel om activiteiten te ontwikkelen in en rond het gebouw, die geld genereren om het gebouw te exploiteren en te beheren. Daarbij blijft de kerk ook als kerk in gebruik en is er dus sprake van nevengebruik of ander gebruik van het gebouw naast de erediensten en het kerkelijke leven. Vooraf moet er een goed beleid komen waarin vastligt wat wel en niet door de stichting in de kerk georganiseerd kan en mag worden. Als uiteindelijk besloten wordt dat het gebouw alleen in zeer specifieke gevallen en voor zeer specifieke doelen gebruikt mag worden door derden, dan is de vraag of een stichting noodzakelijk is of dat het binnen

kerkelijk verband opgelost kan worden. In het bestuur van de stichting zullen voor een goed overleg vertegenwoordigers van of namens de kerkenraad en het college zitten om mede sturing te geven aan het vastgelegde beleid. De kerkelijke gemeente heeft dan een behoorlijke verantwoordelijkheid haar eigen belangen in de tijd veilig te stellen. Dat vraagt deskundigheid vanuit de kerk. Of deze stichtingsvorm de ANBI-status kan krijgen is een vraag, die bij de belastingdienst getoetst zal moeten worden.

De eigendomsstichting

Bij deze vorm wordt het eigendom van het gebouw en de exploitatie overgedragen aan de stichting. Daarmee is de kerk verlost van de lusten en de lasten van het gebouw. Maar daarmee is ze ook de zeggenschap over het gebouw kwijt en is het dus het bestuur van de stichting dat bepaalt wat er in het gebouw gebeurt en wanneer. Als de kerkelijke gemeente ook het gebouw wil blijven gebruiken, al is het maar op hoogtijdagen of bij begrafenissen, dan zal er naast de oprichting van de stichting dus ook een goed covenant moeten komen over het gebruik door de kerkelijke gemeente. Belangrijk bij deze vorm is om vooraf na te denken over een zogenaamd 'worst-case' scenario. Stel dat na 10 jaar blijkt dat de stichting de exploitatie niet meer rond krijgt en failliet dreigt te gaan, dan kan het gebouw zomaar in handen komen van een derde, waarmee dan opnieuw afspraken gemaakt zullen moeten worden. Je kan vooraf ook regelen dat je bij faillissement de kerk terug moet nemen, maar dan krijg je er als kleine gemeente ook de lasten bij en dat was waarschijnlijk de reden waarom je in het verleden een stichting oprichtte. Of bij deze stichtingen de ANBI status toegewezen wordt is de vraag, de kans is aanwezig, de doelstelling moet dan wel goed in elkaar zitten.

RCBB

In de inleiding werd betoogd dat de oprichting van een stichting vrij eenvoudig is. Als je als kerkelijke gemeente de verantwoordelijkheid neemt voor het oprichten van een stichting dan heb je echter wel in veel gevallen te maken met het RCBB. Die moeten voor zowel de exploitatiestichting als de eigendomsstichting op diverse zaken toestemming verlenen. Vooraf overleggen met het RCBB is in deze de meest gangbare praktijk. Dat voorkomt veel werk, waarop uitein-

delijk vanwege de regels in de kerkorde toch geen toestemming wordt verkregen. De stichting vrienden van... kan door de kerk opgericht worden, maar zou ook buitenkerkelijk uitstekend kunnen worden gestart en kan dus echt het gebouw ondersteunen.

Conclusie

Het oprichten van een stichting lijkt in veel gevallen de oplossing van een probleem in de gemeente. Zeker als de middelen of de mensen ontbreken om de stoffelijke zaken rondom de evangelieverkondiging te organiseren. De praktijk leert dat de oprichting van een stichting lang niet in alle gevallen de juiste oplossing biedt. Als na goede overweging uiteindelijk toch gekozen wordt voor de oprichting van een stichting, heb dan tijdig overleg met het RCBB en vraag bij het kantoor in Dordrecht naar de modellen of voorbeelden uit het land die beschikbaar zijn (zie ook kader).

Belangrijk bij deze vorm is om vooraf na te denken over een zogenaamd "worst-case" scenario.

De belangrijkste zaken waarop het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB) let bij de oprichting van een "Kerkelijke Stichting":

- Naam protestantse stichting xxx
- Doel van de stichting
- De aanwijzing van bestuursleden door welk kerkelijk lichaam?
- Zittingsduur en vervanging van bestuursleden
- Toezicht door het RCBB op begroting en jaarrekening
- Overdracht bevoegdheden vanuit de kerkelijke gemeente
- Wijziging van statuten na toestemming RCBB
- Bij liquidatie waar het saldo naar toe gaat

In geval de kerk en het RCBB betrokken zijn bij de oprichting moeten begroting en jaarrekening aan het RCBB worden voorgelegd ter goedkeuring. Ook is er voor bepaalde handelingen toestemming van het RCBB vereist. Er zijn over het oprichten van een stichting aanwijzingen opgenomen in de Generale Regeling Stichtingen en via de website van de Protestantse Kerk zijn diverse modellen te downloaden.

Richtbedragen voor Kerkbalans

Tekst Bert van Rijssen

In de Kerkbalanstijd, waarvan de voorbereidingen van de actie 2018 door colleges nu quasi achter de rug zijn, bereiken ons met regelmaat vragen over de mogelijkheid om gemeenteleden een richtbedrag voor hun jaarlijkse bijdrage te verschaffen.

Een eenduidig antwoord daarop is moeilijk te geven. Kijkend naar het verleden zien we dat gehanteerde richtbedragen variëren met onder andere het tijdsbeeld, denominatie en de socio-economische positie van de persoon aan wie de vraag wordt gesteld.

In een ver verleden, vóór het ontstaan van de Actie Kerkbalans, werd bij het vragen om een jaarlijkse bijdrage een buitengewoon gedetailleerde richtlijn gehanteerd. Als voorbeeld wordt hier (afbeelding) een tabel voor het "geefpeil" van een Hervormde gemeente weergegeven. Daarbij werd niet alleen rekening gehouden met het netto jaarinkomen, maar ook met de gezinssituatie. De bijdrage als percentage van het netto inkomen liep op tot bijna 3 % voor inkomens van hfl. 100.000,-.

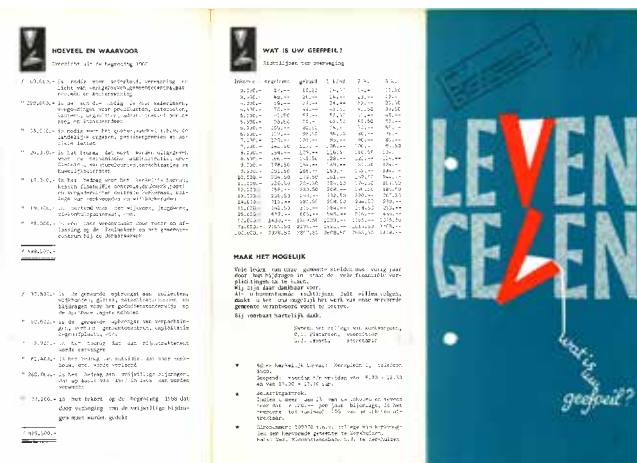
Na de introductie van de actie Kerkbalans (voor het eerst onder deze naam in 1972) werd nog kortstondig deze tabel gehanteerd, met dien verstande dat het maximale percentage naar ruim 4 % werd opgetrokken.

In een latere fase bleven de gereformeerde kerken nog de tabel hanteren (waarbij in de 80er jaren het onderscheid naar gezinssituatie verdween, de gereformeerden vroegen trouwens tot 6 % van het netto inkomen). De hervormde gemeenten

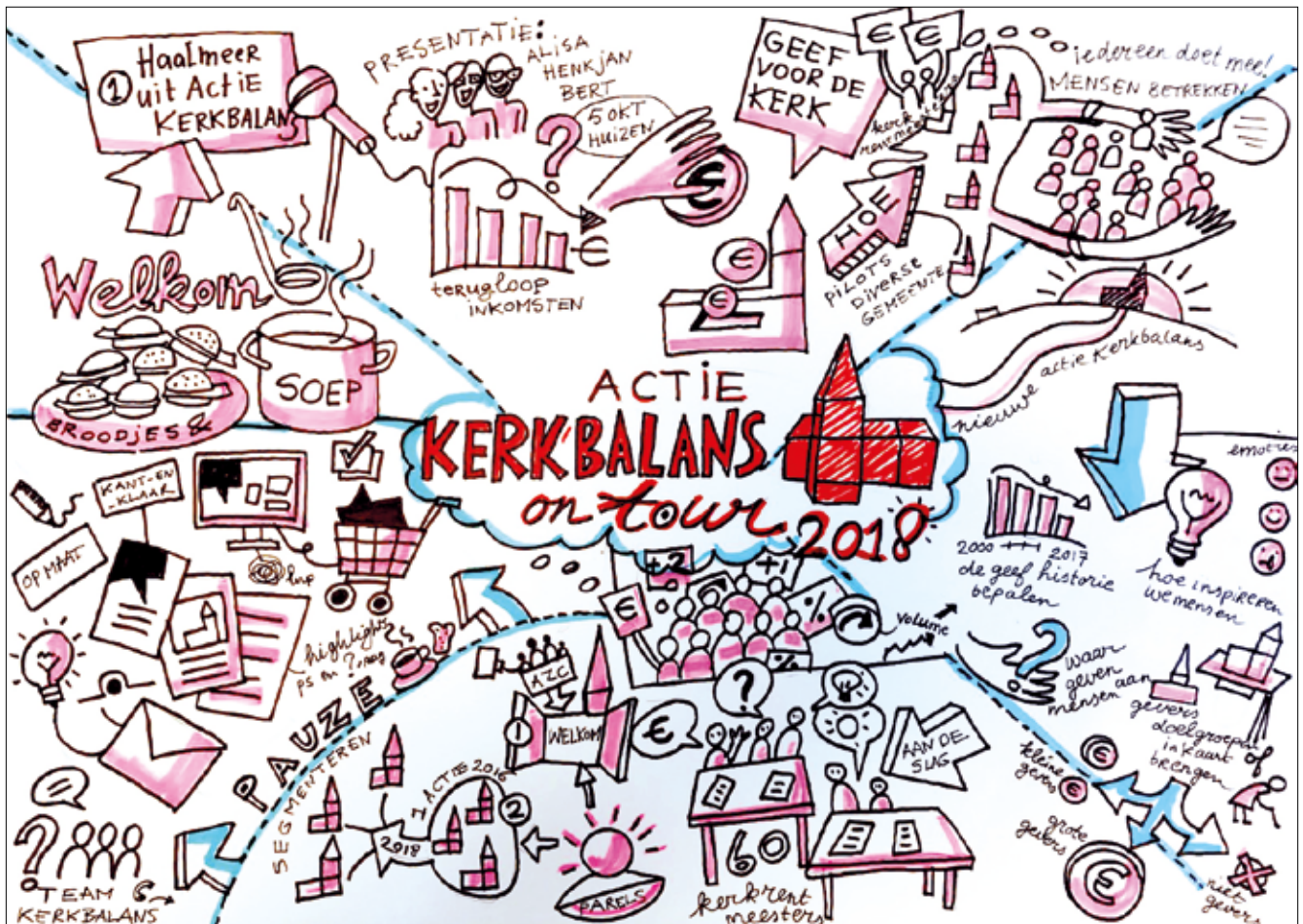
hebben lange tijd de volgende standaard richtlijn gehanteerd: Geef 2 % van uw netto inkomen, als dat minder is dan hfl. 20.000,-. Geef tenminste 3 % van uw netto inkomen als dat boven de hfl. 20.000,- ligt. Geef in ieder geval méér dan uw bijdrage van vorig jaar.

geval € 50 te gaan geven, aan leden die minder dan het gemiddelde in de gemeente geven (bijvoorbeeld € 220) om te kijken of ze in de buurt van dat gemiddelde kunnen komen, en aan leden die bovengemiddeld geven de vraag of ze hun bijdrage met minimaal het inflatiepercentage willen verhogen.

Momenteel wordt duidelijk dat de jaarlijkse bijdrage van gemeenteleden steeds minder een automatische wordt, en dat "Kerkbalans" zou moeten worden uitgevoerd als een echte fondsenwervingsactie waarvoor aparte "wetten en regels" gelden (hierover is in Kerkbeheer al meerder malen gepubliceerd, zie ook www.kerkbalans.nl voor meer informatie). Daarbij hoort onder andere een geefvraag met een concreet bedrag, en die kan alleen worden gesteld als je verschillende bedragen aan verschillende (groepen van) leden vraagt, het zgn. "segmenteren" op historisch geefgedrag dat door de ICG zo warm wordt aanbevolen. De segmentatiebrieven zijn te downloaden van de website Kerkbalans. Ook dan zal iedere gemeente afzonderlijk de richtbedragen moeten bepalen. Hoe concreter u aangeeft waarvoor het nodig is, hoe meer u kunt vragen. En - € 10,- per maand, als je niet onder de armoedegrens zit, is dan echt wel een minimum!

De Interkerkelijke Commissie Geldwerving, die in opdracht van de drie deelnemende kerkgenootschappen de actie Kerkbalans jaarlijks coördineert, is in de laatste decennia de mening toegedaan dat een te strakke richtlijn gerelateerd aan inkomen als rigide, "betuttelend" kan overkomen en dan in deze tijd averechts kan werken. Tot voor kort werd dus in de voorbeeldfolders voor gemeenten en tweetal voorstellen tot richtlijn opgenomen, namelijk 1) een tabel met een kolom "bijdrage vorig jaar" en een kolom "bijdrage dit jaar", met een stijgingspercentage van ca 5 %, en 2) een oproep aan leden die minder dan € 50 geven om in ieder

“Schilderen is een vak, geldwerven ook”

Tekst Kees van den Berg Beeld Bureau Dirigo

Het land in

Op het moment dat u dit artikel leest is de Actie Kerkbalans al volop bezig en zijn in ieder geval de voorbereidingen afgerond. Een goed moment om even stil te staan maar vooral ook om vooruit te kijken. Ik heb het genoegen gehad het afgelopen najaar een paar honderd van de organisatoren van Kerkbalans te mogen ontmoeten. Zo zijn er zeven workshops georganiseerd met bureau DIRIGO om u te helpen een succesvolle actie Kerkbalans op te zetten. Verder heb ik vanuit de Dienstenorganisatie nog eens veertig colleges van Kerkrentmeesters ontmoet om te praten over een fundamenteel andere aanpak van plaatselijke geldwerving.

Ik wil u zeggen dat ik het een feest vind om kerkrent-

meesters te ontmoeten en met hen aan de slag te gaan. Geweldig al die mannen en vrouwen (hoewel sterk in de minderheid) die de zakelijke kant van de kerk behartigen. Ik zeg nu wel de zakelijke kant maar in de kerk heeft dat ook een geestelijk tintje.

Geld vragen is het hart raken

De kern van de gehouden workshops is: communiceer over het hart van het kerkelijke werk en de kracht van het geloof en verbindt daaraan een geefvraag. Stop met het vragen om geld om de tekorten te betalen of uit te wijden over de zorgen van de kerk. Wie wil er nu aan een zinkend schip bijdragen? Stop ook met het meesturen met de financiële boekhouding van de kerk in het materiaal Kerkbalans. Cijfers leiden af van waar het om gaat in de

kerk. En naast u als kerkrentmeesters zijn er amper mensen geïnteresseerd in de boekhouding.

Ga op zoek naar de parels van het geloof. Wat zijn die parels dan? Het belang van pastoraat, de activiteiten voor de jeugd, de middagen voor senioren, de mooie liturgie en muziek in de kerk, de prachtige gemeente ontmoetingen, de inspirerende kerkdiensten, de bezinningsmogelijkheden. Daar worden mensen warm van en dat moet worden gepresenteerd in het materiaal voor Kerkbalans. Kort, bondig, inspirerend, concreet en hartverwarmend.

Niemand vindt dit onzin

Ik ben niemand tegen gekomen die zei: het raken van het hart is onzin. Iedereen ziet en voelt wel dat het zo moet en dat Kerkbalans niet op de automatische pilot kan worden uitgevoerd. Met de actie Kerkbalans moeten de parels van de gemeente centraal worden gesteld.

In de workshops hebben we geprobeerd de gemeenten op de goede weg te zetten en we gaan evalueren of het aanbod dat we hebben gedaan heeft gewerkt. Maar wat ik ook heb gezien is dat het nog niet zo eenvoudig is om de adviezen tot uitvoering te brengen. Hoe verleidelijk is het niet om als drukbezet college het materiaal van vorig jaar te gebruiken. Maar gelukkig heb ik ook veel ambitie en wilskracht gezien om de actie anders en beter aan te pakken.

Nu al nadenken over de actie Kerkbalans 2019

Natuurlijk, nu even uitblazen en hopen op een goed resultaat in 2018. Maar ik geef u een paar tips mee voor het volgende jaar.

- * kies voor de benadering om Kerkbalans vanuit het hart in te vullen. Wat vinden de leden belangrijk, waardoor worden mensen en u zelf positief geraakt in de kerk;
- * zoek mensen in uw gemeente met een communicatie achtergrond en geef hen ruimte voor het maken van de folder en de brieven;
- * bespreek in de kerkenraad of met leden wat de geloofsparels zijn in uw gemeente;
- * maak gebruik van het materiaal dat wordt aangeboden via de website Kerkbalans;
- * maak gebruik van de mogelijkheden tot het volgen van workshops;
- * vertel regelmatig in uw kerkblad over de besteding van de het geld dat is opgehaald.

Wij van onze kant proberen het materiaal en het aanbod zo praktisch en effectief mogelijk te maken. Als u daarover tips hebt aan ons: laat het weten.

Persoonlijke noot

Ik was gewend om de buitenkant van mijn huis zelf te schilderen. Ik zag er eigenlijk best tegenop, ik vond het gevaarlijk en het is een klus die ik zo snel mogelijk wilde klaren. Totdat ik vorig jaar besloot een echte schilder mijn huis te laten schilderen. Het schilderwerk ziet er piekfijn uit en het kan jaren mee. Er is echt zorg aan besteed. Schilderen is een vak!

Dat geldt ook voor communicatie en geldwerving. Het goed communicatief uitvoeren van de geld wervende actie Kerkbalans is een vak. Erken dat en zoek in uw eigen gemeente mensen die dat vak verstaan. Die zijn er vast wel en geef hen de ruimte. En maak gebruik van het aanbod dat is ontwikkeld, ook door professionals in de kerk.

*Kees van den Berg - k.vandenberg@pkn.nl
Ondersteuning plaatselijke geldwerving
Dienstenorganisatie*

Kalender voor kerkrentmeesters

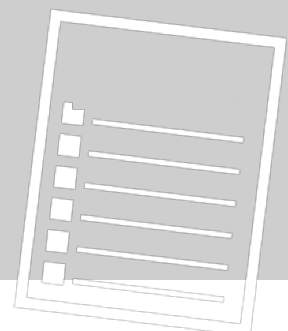
Februari:

- Registratie toezegging Kerkbalans 2018
- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Mededelingen in het kerkblad over een indicatie van de resultaten van de actie Kerkbalans
- Bespreking van deze resultaten in het college van kerkrentmeester.
- Betalen Maandnota

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste meer definitieve resultaten van de actie Kerkbalans.
- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving

- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening in het college van kerkrentmeesters.
- Uiterlijk 31 maart 2018 instandhoudingssubsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Betaling Maandnota

Artwin van Kruistum Hervormde gemeente te Veenendaal

WIE:

Artwin van Kruistum (38) is kerkrentmeester van de Hervormde gemeente te Veenendaal. Artwin heeft een eigen installatiebedrijf en is werkzaam in en rondom Veenendaal. "Regelmatig ga ik tijdens het werk even naar de kerk om de deur open te doen of een storing te verhelpen."

Hij en zijn gezin voelen zich thuis bij de kerkelijke gemeente in hun woonplaats. De gemeente met zo'n tweeduizend leden is een mix van jong en oud, met veel dopelingen. Om de zes weken is er wel een doopdienst.

WAAROM:

Sinds twee jaar is hij kerkrentmeester. "Mijn voorganger heeft acht jaar op deze positie gezeten. Toen hij bedankte, hebben ze mij voor deze functie benaderd. Als belijdend lid is het belangrijk om een taak binnen de kerk op je te nemen. Het is een roeping vanuit het Woord. Zo heb ik dat ook zeker ervaren. Toen ik namelijk over deze functie ging nadenken, sloeg ik de Bijbel open en kwam terecht bij Lucas 12 vers 41 - een gelijkenis over een rentmeester. Ik kon er dus eigenlijk niet omheen."

Als belijdend lid is het belangrijk om een taak binnen de kerk op je te nemen

UITDAGING:

"Het college bestaat uit vier personen, die ieder hun eigen werkgebied hebben. Er is er één verantwoordelijk voor de vrijwilligers, één voor de financiën, één voor het geluid en de communicatie en één voor de gebouwen. Ik ben verantwoordelijk voor de gebouwen. Momenteel ben ik bezig met de voorbereidingen voor een grondige dakrenovatie die voor 2023 gepland staat. Dit soort projecten kun je ruim van te voren plannen. Maar als kerkrentmeester moet je ook snel kunnen schakelen. Zoals laatst met het plots uitvallen (door een ongeluk) van de beheerder van het wijkgebouw. We moesten toen snel op zoek naar een oplossing en het liefst voor de lange termijn. De huidige beheerder zou namelijk in de zomer van 2018 stoppen. En dat is gelukt, er is een nieuwe beheerder gevonden."

TROTS:

"Het kerkgebouw is het oudste gebouw van Veenendaal. In 2016 hebben we groots het 450 jarige bestaan gevierd. De rijksmonumentale kerk heeft pilaren van marmer en een zeer fraai sierhekwerk dat twee jaar geleden geplaatst is. Ik ben zeker trots op deze mooie kerk."

TIP:

"Trots blijven op het huis van God!"

Kerkelijk Werker

Tekst & foto Nico de Jong

Martin Padmos (49) is voor mij een oude bekende. Ruim 20 jaar geleden werkten we samen bij de Rabobank. Erg leuk om elkaar opnieuw te ontmoeten in een andere hoedanigheid. We spraken af in de Grote kerk in Overschie. Het gesprek komt op het onderwerp hoe iemand van adviseur bij een bank transformeert tot kerkelijk werker.

Omscholing

Martin vertelt enthousiast: "Na mijn betrekking bij de Rabobank ben ik als docent Economie in het voortgezet onderwijs gaan werken. Later kwamen er managementfuncties in het onderwijs bij. Na verloop van tijd ben ik ook het vak Godsdienst erbij gaan geven. In die tijd ben ik in deeltijd HBO Theologie gaan studeren, de opleiding Godsdienst en Pastoraal Werk (GPW) bij de Christelijke Hogeschool Ede. Via deze opstap ben ik als kerkelijk werker parttime begonnen in de Adreaskerkgemeente te Dordrecht. Daarna volgde een aanstelling (36 uur) in de Protestantse gemeente te Charlois. Na afloop van de contractperiode (drie jaar) heb ik een half jaar als ZZP-er gewerkt. Vervolgens ben ik met behulp van het mobiliteitsbureau van de Protestantse Kerk in mijn huidige betrekkingen terecht gekomen. Momenteel ben ik werkzaam als kerkelijk werker voor de Protestantse gemeente te Overschie, de Hervormde gemeenten te Bleiswijk en te IJsselstein en de Gereformeerde kerk te Boven-Hardinxveld. In totaal werk ik wekelijks dus 38 uur bij vier verschillende werkgevers."

Positie

Er zijn kerkelijk werkers die in één kerkelijke gemeente werken en er zijn er die het prettig vinden om in meerdere gemeenten te werken. Martin vindt dit laatste juist een uitdaging. Tijdens de vacaturetijd

verricht hij het hoogst nodige pastorale werk. Volgens hem is de functie van kerkelijk werkers wel wat ondergewaardeerd. In vergelijking met het bedrijfsleven of met predikanten zijn de verdiensten beduidend minder. Dit verschil mag er zijn maar zou best wat kleiner mogen. Een kerkelijk werker heeft weliswaar

Volgens hem is de functie van kerkelijk werkers wel wat ondergewaardeerd.

geen academische opleiding en is op andere vlakken dan de predikant deskundig en HBO geschoold. Martin heeft in iedere gemeente waar hij werkt een vaste contactpersoon (geen kerkrentmeester), die als inhoudelijk aanspreekpunt fungeert. Het college van kerkrentmeesters kijkt alleen naar de financiën (b.v. of het pastoraat nog kan worden betaald) en houdt meestal samen met de contactpersoon het jaargesprek.

Specialisatie

De kerkelijk werker kan een speciale afgebakende taak krijgen en zelfstandig verantwoordelijk zijn voor bijvoorbeeld ouderen- en ziekenpastoraat of jeugdwerker. Voor de insiders: Daarmee voldoet de functie in

de meeste gevallen in schaal 9, conform de arbeidsvoorwaardenregeling voor de kerkelijke medewerkers van de Protestantse Kerk in Nederland. Complexere zaken, algemeen geestelijk leiderschap en preken zijn vaak primair de verantwoordelijkheid van de predikant. In twee van de gemeenten vervult Martin een interim-functie tijdens de vacante periode. (Zo'n functie is niet opgenomen in de arbeidsvoorwaardenregeling. Wellicht een goede suggestie om zo iets in de toekomst op te nemen.) Martin doet daar het pastorale werk van de gemeentepredikant en heeft daarin een coördinerende rol. Hij ziet zich tevens in die gevallen als adviseur van de kerkenraad. Met de werkgever is afgesproken dat ruim voor het einde van de afloop van het contract een gesprek over eventuele verlenging of beëindiging plaatsvindt. Een feit is dat de interim-situatie geen vastigheid en zekerheid biedt en er geen extra vergoeding tegenover staat. Openheid en transparantie zijn echter heel belangrijk en worden ook ervaren. Dat geldt trouwens ook voor de samenwerking met de predikant. Je moet dus een echte team-player zijn.

Toekomst

Hoe zie je de toekomst van kerkelijk werkers in een krimpende kerk?

"Goede vraag. Het werk wordt anders. Minder specialistisch, maar meer het coördineren van vrijwill-

ligers in het pastoraat. Dat merk je nu reeds. Betaalde krachten zullen minder worden ingezet. Kerkelijk werkers kunnen een goed alternatief zijn als de gemeentepredikant niet meer betaald kan worden.”

Kerkrentmeesters gaan soms niet correct met kerkelijk werkers om. Dan wordt er beknipt op declaraties en loonschalen. Dat heeft Martin wel eens meegemaakt. Meestal worden de algemene regelingen wel goed toegepast. Sommige kerkrentmeesters willen méér toelages geven in een interim-functie dan is toegestaan. Misschien iets om in de toekomst te regelen? Bij goed beheer hoort ook goede zorg voor kerkelijke medewerkers. Martin betreurt het dat de kerkelijk werkers alleen als ouderling kunnen worden afgevaardigd naar de generale synode en niet als aparte groep. Gelukkig is het in de Protestantse kerk op plaatselijk niveau wel goed geregeld. Martin ervaart dat gelukkig ook vaak en dat stemt tot dankbaarheid. Martin heeft de eigenschap dat hij goed kan relativiseren en geeft tenslotte aan dat het belangrijkste is dat God mensen gebruikt in Zijn Koninkrijk. Hoeveel dat je er dan mee verdient...dat is vers twee. Vroeger zei hij vaak gekscherend: “LBZ”, dat betekende “Lekker Belangrijk Zeg!”. Daar gaat het om: Gezonden door God zelf en ten dienste staan van de kerk, de rest is minder belangrijk.

PRODUCTEN

Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen

Het Vademecum Kerkelijke begraafplaatsen is hét handboek voor kerkelijke gemeenten die in het bezit zijn van een begraafplaats. Het boek geeft een zo volledig mogelijk beeld van alles wat met begraven en begraafplaatsen in kerkelijke gemeenten te maken heeft.

De uitgave is samengesteld door de Commissie Beheer Kerkelijke begraafplaatsen van de VKB, waarbij tekstbijdragen geleverd zijn door de heren R.M. Belder, ing. D.A.J. Bruil, drs. J. la Croix, mr. A. Rigters, C. Spek en drs. W. van Vliet.

De kosten voor het Vademecum zijn € 29,15 (VKB-ledenprijs € 26,24)

Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijzingsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk. De kosten voor de handleiding zijn € 14,58 (VKB-ledenprijs € 13,25) exclusief verzendkosten.

Het voorlichtingsboekje en de handleiding zijn verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

► **Kerkenbeurs Noord 2018**
23 & 24 maart 2018

Kerkenbeurs voor kerkelijk beheerders en bestuurders. Voor deze (grotendeels) vrijwilligers, is het een goede gelegenheid om leveranciers te ontmoeten en te vergelijken.
 Locatie: Fries Congrescentrum in Drachten

► **Kerkenbeurs Zuid 2018**
6 & 7 april 2018

Zie bovenstaande informatie.
 Locatie: Grote Kerk in Breda

► **Algemene Ledenvergadering van de VKB**
14 april 2018

Zie pagina 32 voor meer informatie. Locatie: De Aker in Putten

Agenda Kerkbalans

Kerkbalans 2018

De Actie Kerkbalans 2018 wordt gehouden van 20 januari t/m 3 februari 2018.

Gevraagd:

De Protestantse gemeente te Pesse zoekt ca. 200 gebruikte koppelbare stoelen.

Voor info kunt u contact opnemen met de heer Wevers via wevers2@ziggo.nl of telefonisch: (06) 54215260 .

Geef voor je kerk

Jaarlijks halen 40.000 vrijwilligers in 2000 kerken in Nederland geld op voor hun plaatselijke kerk. Om kerken actief te laten zijn. Waar iedereen altijd terecht kan. Geef voor je kerk. Zodat jouw kerk kan geven aan anderen.

Actie **Kerkbalans** 2018

KerkSupport

Steek het niet onder stoelen of banken...

Tijden veranderen en de kerk verandert mee. Dat levert soms onvermijdelijke kwesties op. Wat te doen bij dalende inkomsten en blijvende vaste lasten? Hoe grijpt u in?

Daarom bestaat KerkSupport
 Wij helpen en ondersteunen uw gemeente om te komen tot een beleid waarbij de (financiële) continuïteit meer geborgd wordt. Samen bouwen we aan uw gemeente.

Perspectief op een vitale gemeente

KKG Adviseurs T (033) 467 10 10 | www.kerksupport.nl

Wat te doen met 'randleden'

Tekst Jos Aarnoudse

Aanhalingstekens

Niet voor niks staan er aanhalingstekens rond het woord randleden in de titel. Het lijkt een duidelijk woord, maar is dat het wel? Regelmatig duikt in de kerk de vraag op: wat doen we met de 'randleden'? Meestal worden dan die mensen bedoeld, die wel geregistreerd staan als 'lid' (of anderszins) van de kerkelijke gemeente, maar die niet meedoen aan enige activiteit van de kerk en ook niet lijken mee te betalen aan de kerk. Dat is dan de zichtbare kant. Op de één of andere manier zijn ze vanuit de historie met de kerk verbonden geraakt, maar het lijkt nu slechts een administratieve aangelegenheid. "En ze kosten nog geld ook", hoor je regelmatig in zo'n discussie, "kunnen we ze niet beter uitschrijven, of bewegen tot opzegging?", is dan nogal eens de teneur.

In contact komen

Voor Kerst was ik (onbedoeld) getuige van een dialoogje in de hal van het landelijke dienstencentrum van onze kerk in Utrecht. Ook ik had de veelvuldig aanwezige flyer gezien, waarop een gratis kerst-cd werd aangeboden. Maar als je er meer tegelijk wilde, moest je er voor gaan betalen. De dames die dat bespraken, vonden dat vreemd. Hoe kun je het nu 'verkopen', dat je een gratis CD toegestuurd kunt krijgen, maar als je er tien wilt, er 2,50 per stuk voor moet betalen? Ik dacht: dit is het precies. Die éne CD is helemaal niet 'gratis'. Want wat je er voor moet 'betalen' zijn je adresgegevens, je telefoonnummer en je email-adres, zodat je wellicht nog eens benaderd kunt worden. Zoals de hele wereld vandaag graag met ons in contact wil komen of blijven. Waarom? Omdat een organisatie er van overtuigd is misschien ons met een dienst of een product te kunnen helpen (en geld aan ons te verdienen), of bezig

is met activiteiten die ons aanspreken, en waarvoor we wel bereid zijn –vroeger of later- een donatie te doen.

Kosten 'randleden' geld?

En dan hebben wij als kerk ook een registratie. Het zijn mensen met wie we al 'iets' hebben. Deelname en participatie is vloeiend en divers, ook door de tijd heen. Wat zijn 'randleden' eigenlijk precies? Kun je er wel zo over praten? Hoe dan ook, door de registratie heb je een entree. In het februari-nummer komen we nog terug op de zorgvuldigheidseisen die dat met zich meebrengt. Maar nu gaat het even over het argument: 'ze kosten geld'. Er zijn inderdaad kerkgenootschappen waar de plaatselijke gemeente de afdracht aan hun landelijke kerk helemaal moeten berekenen aan de hand van het aantal belijdende én doopleden. In onze Protestantse Kerk is daar vanaf de fusie niet voor gekozen. Er is maar een beperkte afdracht per lid, en dan nog alleen per belijdend lid, te weten de heffing voor de Solidariteitskas (€ 5,- per belijdend lid) en een deel van de diaconale afdracht (het diaconaal quotum, € 1,35 per belijdend lid). Dat is dus maar heel weinig, en dan alleen over de belijdende leden, dus niet over de doopleden, en anders geregistreerden. De rest van de landelijke afdrachten gaan via een percentage over de jaarlijkse inkomsten van de plaatselijke kerk en de plaatselijke diaconie.

I ♥
Rand

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren? Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl.

In het volgende nummer van Kerkbeheer schrijven we nog weer iets over dit onderwerp naar aanleiding van de reacties en poneren we een nieuwe vraagstelling van de maand.

De stelling:

Vanuit missionair en pastoraal (maar ook vanuit geldwervend) oogpunt is het van belang om 'randleden' juist niet uit te schrijven, maar er als kerkrentmeesters en kerkenraad een speciaal communicatie plan voor te maken (hoe, wie, wat, wanneer nemen we contact met hen op?).

Instrument voor kerkrentmeesters 'kosten kerkgebouw'

Tekst Adam van Bergeijk

Kerkrentmeesters weten als geen ander dat instandhouding van een kerkgebouw veel vraagt van mensen en middelen. Het onderhoud en de energiekosten zorgen voor de nodige uitgaven. In een tijd van teruglopende ledenaantallen en afnemende inkomsten is het niet zonder risico om een eigen kerkgebouw te willen behouden. Maar, wat mag het kerkgebouw de gemeente nu werkelijk kosten?

Die vraag kan niet zonder meer worden beantwoord. De mogelijkheden verschillen per gemeente. Bovendien wil elke gemeente zelf kunnen vaststellen of instandhouding betaalbaar is of niet. Om een hulpmiddel te hebben waarmee de kosten van instandhouding kunnen worden afgezet tegen andere kosten in een gemeente kan een instrument worden gebruikt. Een instrument is niet hét middel om objectiviteit te bereiken, maar is eerder een middel waarmee de uitkomsten met anderen kunnen worden vergeleken en er worden risico's in kaart gebracht die belangrijk zijn voor gesprek.

Projectgroep ontzorgen kerkgebouwen

Door de Protestantse Kerk, de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN en de KKA-KKG is er een projectgroep ontzorgen kerkgebouwen van start gegaan. In deze projectgroep wordt nagedacht hoe plaatselijke gemeenten kunnen worden ondersteund in het beheren van hun kerkgebouw(en). Het beheer van een kerkgebouw vraagt om inzet van mensen en middelen. Tegelijkertijd moeten deze kosten in verhouding staan tot andere kosten, anders zou de instandhouding van een gebouw onevenredig veel vragen van een gemeente. Om deze verhouding in beeld te brengen is een instrument

ontworpen. Door enkele gegevens uit de jaarrekening en de balans met elkaar in verhouding te brengen, ontstaan er percentages. Deze percentages kunnen worden vergeleken met landelijk bekende gegevens waarmee een beeld wordt verkregen van de kosten van het kerkgebouw.

Het instrument: 4 kengetallen met 4 indicaties

Het instrument werkt met een viertal formules. In elke formule worden cijfermatige gegevens gevraagd die met elkaar worden vergeleken. De uitkomst van deze vergelijking wordt getoetst aan een vooraf gegeven percentage. De uitkomst bepaalt de kleur van het stoplicht waarbij rood staat voor een hoog risico ('alarm') en groen voor 'veilig'.

Kengetal 1. Relatieve omvang uitgaven pastoraat en eredienst. Als een gemeente bovengemiddeld weinig hieraan uitgeeft, kan dit een indicatie zijn dat er relatief veel geld gaat naar het onderhoud van het kerkgebouw.

Dit kengetal wordt berekend door de uitgaven voor pastoraat en eredienst uit te drukken als een percentage van de totale uitgaven van de gemeente (in jaar X). De bijbehorende maatvoering is als volgt: > 50 % : groen, tussen 40 en 50 % : geel, tussen 30 en 40 % : oranje en onder 30 % : rood.

Kengetal 1 is van heel Nederland (lees: alle gemeenten van de Protestantse Kerk) bekend. Het was over 2012: 57%.

Kengetal 2. Relatieve omvang uitgaven onderhoud kerkgebouwen. Als dit percentage bovengemiddeld hoog is, mag gesteld worden dat het onderhoud van de kerk een groot beslag legt op de middelen van de gemeente.

Dit kengetal komt tot stand door de uitgaven voor onderhoud van een kerkgebouw uit te drukken als percentage van de totale uitgaven van een gemeente (in jaar X). Als maat: scores < 25 % : groen, tussen 25 en 35 % : geel, tussen 35 en 45 % : oranje en boven 45 % : rood .

Dit kengetal was in 2012 voor heel Nederland: 24%.

Kengetal 3. Verhouding inkomsten Actie Kerkbalans / kosten pastoraat en eredienst. De verhouding geeft aan in hoeverre een gemeente ruimte (nodig) heeft om ook aan andere zaken geld uit te geven.

Dit kengetal wordt verkregen door de opbrengst van de Actie Kerkbalans uit te drukken als percentage van de uitgaven voor pastoraat en eredienst (in jaar X). Maat: scores > 125 % : groen, tussen 100 en 125 % :

geel, tussen 75 en 100 % : oranje en onder 75 % : rood.

Idee van dit kengetal is dat de inkomsten uit de Actie Kerkbalans (en uit collectes ten gunst van het college van kerkrentmeesters) voldoende moet zijn om ook zonder kerkgebouw in eigendom eredienst en pastoraat te continueren. Dekt de inkomsten uit de Actie Kerkbalans die kosten precies (score = 100%) en heeft de gemeente wel een kerkgebouw in eigendom, dan moeten er dus andere inkomsten zijn (of veel vermogen) om daarvan de onderhoudskosten te betalen. Van dit kengetal is geen landelijk gemiddelde beschikbaar, maar uit enkele classes is bekend dat dit cijfer rond de 100 ligt.

Kengetal 4. Verhouding onderhoudskosten kerkgebouw / vrij besteedbaar vermogen. Dit kengetal geeft aan hoe lang een gemeente het onderhoud van een kerkgebouw nog zou kunnen betalen als er geen ruimte is in de jaarbegroting van een gemeente

Het kengetal is te berekenen door de jaarlijkse onderhoudskosten van het kerkgebouw uit te drukken als een percentage van het vrij besteedbaar vermogen. De bijbehorende maatvoering: scores < 10 % : groen, tussen

10 en 15 % : geel, tussen 15 en 20 % : oranje en boven 20 % : rood.

Tenslotte

De kengetallen hebben een onderlinge samenhang waarmee een soort beslismodel duidelijk wordt. Kengetal 1 laat de kosten van pastoraat en eredienst zien. Is de uitkomst daarvan niet groen, kijk dan naar kengetal 2. Is die uitkomst ook niet groen, ga dan verder naar kengetal 3. Is deze ook niet groen, dan heeft de gemeente een probleem: er gaat relatief weinig geld naar pastoraat

en eredienst. Waar wordt het geld dan wel aan besteed? Dat antwoord wordt gegeven door kengetal 4. Uit kengetal 4 is mogelijk te zien dat er voldoende vrij besteedbaar vermogen is waarmee de gemeente het onderhoud en de instandhouding kan bekostigen. Met deze kengetallen kunnen kerkrentmeesters de risico's van onderhoud en instandhouding in kaart brengen en hebben zij belangrijke gegevens in handen om het gesprek te starten over onderhoud en instandhouding.

Voorbeeld:

Stel, de Protestantse gemeente Kerkstraat heeft de volgende uitgaven: pastoraat en eredienst: 110.000, onderhoud: 140.000. De totale lasten zijn 300.000. De Actie Kerkbalans levert 40.000 op. Welk beeld levert het instrument op voor deze gemeente? Het eerste kengetal laat de kleur oranje zien. De drie andere kengetallen rood: er zijn hoge onderhoudskosten en het vrij beschikbaar vermogen is niet toereikend om de kosten voldoende op te vangen. De inkomsten uit de Actie Kerkbalans zijn niet voldoende om de kosten van pastoraat en eredienst mee te bekostigen. Gemeente Kerkstraat heeft met deze indicatoren een goed beeld van de risico's die de gemeente loopt met de betaalbaarheid van het instandhouden en onderhoud van het kerkgebouw.

■ Leden panel Protestantse kerk gezocht

Bent u betrokken kerklid en wilt u meedenken over activiteiten, diensten en producten van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk? Meld u dan aan als panellid en ontvang vier tot vijf keer per jaar een uitnodiging om aan een onderzoek mee te doen. Door deze onderzoeken weet de Protestantse Kerk bijvoorbeeld dat eenzaamheid en veiligheid belangrijke thema's zijn voor haar leden. Ook zijn er onderzoeken over de 40dagencampagne, de werkvormendatabase van JOP, of over de dienstverlening zoals rond kerkbalans.

Iedereen die zich aanmeldt voor 26 januari, ontvangt de bijzondere uitgave van de eerste Protestantse Lezing cadeau, samen met de uitgave Speldenprikken. U kunt zich aanmelden op www.protestantsekerk.nl/panel

■ Een dienstbaar volkje

Het boek 'Een dienstbaar volkje. Kosten in het Nederland van nu' is verkrijgbaar in de boekhandel of rechtstreeks te bestellen via www.kostersboek.nl (gratis verzendkosten). Op deze site vindt u ook meer informatie over het boek en een sneak preview. In de vorige uitgave van Kerkbeheer stond een recensie over dit boek. In het artikel was niet duidelijk hoe het boek besteld kan worden.

■ Bid-boek Nijkleaster

Nijkleaster, een van de eerste pioniersplekken van de Protestantse Kerk, is in 2012 begonnen op initiatief van ds. Hinne Wagenaar en zijn vrouw Sietske Visser. Nijkleaster werkt aan persoonlijke, kerkelijke en maatschappelijke vernieuwing in Friesland. Uitvalsbasis is de Radboudkerk in Jorwert. Vanuit daar worden activiteiten georganiseerd onder de trits 'stilte, bezinning en verbinding'. Vanaf het begin was het de bedoeling dat er een fysiek klooster gebouwd of verbouwd zou worden in de omgeving van Jorwert. Na lang zoeken is daarvoor de locatie 'Westerhûs' voor uitgekozen.

De bestemmingsplan-procedure is een belangrijke stap. Daarnaast is voor de realisering van het kloostercomplex veel geld nodig. De Stifting Nijkleaster gaat in het komende jaar op zoek naar participanten die financieel willen deelnemen in Westerhûs. Nijkleaster kan en wil de Westerhûs-locatie niet alleen aankopen en ombouwen tot een klooster, zo laat de stichting weten.

„Wij willen die doelstelling samen met anderen bereiken en daarom partners vinden met wie de kloostergemeenschap een levende relatie kan aangaan.“ Deze plannen worden nader uitgewerkt in een Bidboek. Deze kunt u vinden op de website: www.nijkleaster.nl/bidboek/

■ Subsidie toezegging provincie Friesland voor 7 kerken

De SBKG Noord-Nederland heeft voor 7 kerkelijke gebouwen € 488.247,00 restauratie subsidie toegezegd gekregen van de Provincie Fryslân. Het betreft subsidie voor restauratie en herbesteding van de volgende Kerken;

Het budget voor de restauratie aan de rijksmonumenten komt voor een deel van het rijk. De provincie mag dit naar eigen inzicht inzetten. De Provincie heeft ook een eigen bijdrage aan het budget toe gevoegd. De aanvragen voor subsidie van kerken te Arum, Baard, Gytsjerk en Longerhou vielen in een speciale regeling omdat deze twee maal eerder wegens budgetoverschrijding afgewezen zijn.

Betreffende de restauratie met herbesteding van de niet rijksmonumentale Doopsgezinde Kerk te Itens is het budget geheel door de provincie Friesland beschikbaar gesteld.

De subsidie betreft de helft van de benodigde bedragen voor de restauraties. Nu kan voor de betreffende kerkbesturen naar aanvullende financiering gezocht worden.

Gods huis in de steigers

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR & Jos Aarnoudse

Bij de Amsterdamse universiteitsuitgeverij (AUP) is in 2017 een boek uitgekomen over de aard van religieuze gebouwen. Het is tot stand gekomen in het kader van het onderzoeksprogramma Iconic Religion van de onderzoeksgroep Globalizing Cultures van de Universiteit van Amsterdam, en gefinancierd door HERA (Humanities in the European Research Area). Het werd geschreven door cultureel antropologen, met als hoofdauteur: Oskar Verkaaik.

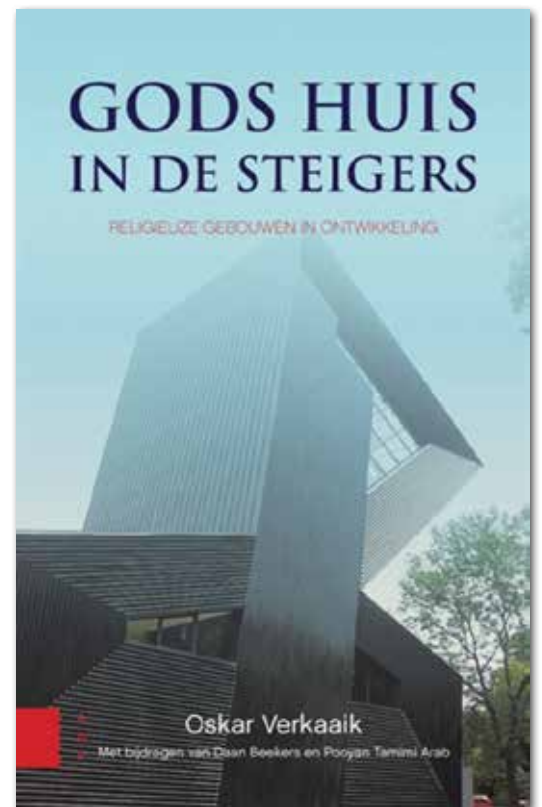
Gebouwen zijn heilig

Het is een interessant boek, omdat het zich verdiept in de vraag: wat maakt een gebouw nu tot een religieus gebouw? Het gaat om de betekenis die wordt toegekend aan vormen, kleuren, symboliek, architectuur, of omgekeerd hoe vorm en kleur wordt gegeven aan bepaalde betekenissen. De hoofdauteur opent met een hoofdstuk over de vraag wat het 'gewone' en wat het 'iconische' is aan een gebouw ten dienste van een geloofsgemeenschap.

In het boek gaat het daarbij om kerken, moskeeën en synagogen, met zijdelings een uitstapje naar een oosters-religieuze ruimte. Natuurlijk bestaat er in het hoofd van veel mensen een 'archetypische kerk' of een 'conventionele moskee'. Maar waarom is dat zo? En wat als daarvan afgeweken wordt? Christenen hebben te maken met de ontkerkelijking en de onzekerheid die dat met zich meebrengt. Bij Joden is de herinnering aan vervolging nooit ver weg. Moslims leven met thema's als migratie en integratie en met hun controversiële reputatie in grote delen van Europa. Hoe gaan alle groepen ermee om, bij de vormgeving van nieuwe gebouwen, of de herinrichting of restauratie van bestaande gebouwen?

Waarom aandacht voor gebouwen? Omdat gebouwen wel degelijk een expressie zijn van religieuze emotie. Het is paradoxaal: "Hoe gepassioneerd gelovigen of ex-gelovigen ook over hun gebouwen praten, ze lijken vrijwel allemaal doordrenkt met het idee dat religie draait om het immateriële" (p. 14). "En toch, als je ziet hoeveel energie, geld, verontwaardiging, vrije tijd, genegenheid, herinneringen, verdriet en trots in kerken, moskeeën en synagogen wordt gestoken, dan vraag je je soms af of datgene wat de mensen je vertellen wel strookt met wat ze doen" (14). Kortom: ze relativeren wel, maar ondertussen zijn de gebouwen toch ook heilig.

Waarom slaagt de ene ruimte er veel beter in het godde-

lijke, of transcendente, op te roepen dan de andere? Zonder enige suggestie daartoe, werkt het niet. Daarom is het nog niet makkelijk om van een gehoord zaaltje werkelijk een religieuze ruimte te maken. Aan de éne kant dient er iets vertrouwds te zijn, het 'gewone', dat een thuis-gevoel oplevert. Aan de andere kant dient er iets eigens te zijn, het 'iconische', dat de aandacht trekt voor de bijzondere verering ter plaatse.

Moskeeën en synagogen

In twee hoofdstukken wordt nagegaan hoe de vormgeving van een aantal moskeeën tot stand kwam 'tussen de werelden'. Aan de éne kant de nostalgie naar de vormen van vroeger in het islamitische land van oorsprong, aan de andere kant de wens naar eigen accenten, en daarnaast de invloed van buiten (verzet tegen zichtbare andersheid). Opvallend is dat juist jonge bewuste moslims meer terug willen naar de voor-traditionele sobere vormen, terwijl het hun ouders en grootouders zijn die iets willen dat lijkt op 'vroeger thuis'.

In een ander hoofdstuk wordt de vormgeving van nieuwe synagogen geanalyseerd, die in Duitsland werden gebouwd na de oorlog. Allerlei ingewikkelde kwesties spelen dan een rol. Gewoon restaureren leverde verzet op. "Verzet tegen wat? Tegen het verlangen naar een perfecte restauratie en te doen alsof er niets gebeurd is" (p. 83). Aan de andere kant toch ook hang naar traditionele elementen, die vaak ontleend waren aan oude Andalusische voorbeelden. Uiteindelijk won de innovatieve architectuur, waarin vooral het 'voorlopige', 'onvoltooide', 'onderweg zijnde' werd uitgedrukt. Het leverde hypermoderne geloofshuizen op, meer rekening houdend met de Duitse wens de storing van de Joodse presentie niet glad te strijken, dan met de meer traditionele ideeën van de veelal later uit Oost-Europa gekomen Joden die nu het merendeel van de gebruikers vormen. ▶

Levend christendom en christendom als erfgoed

Ook wordt in het boek afgetast hoe modernistische architectuur en kerkbouw zich met elkaar verhouden. Veronderstelde de 'moderniteit' niet het verdwijnen van de religie? Toch zijn er prachtige kerken gebouwd. Kerken met zeggingskracht, ook uit een tijd dat God al uit de dingen aan het verdwijnen leek. Ondertussen wordt uit het hoofdstuk 'De waarde van verlaten kerken' duidelijk, dat een kerkgebouw (of een markant religieus gebouw in het algemeen) veel meer 'eigenaars' heeft dan de gebruikers. Het is een magneet van herinneringen, betekenis en gevoelens. De auteur van dit hoofdstuk, Daan Bekkers, betoogt dat dit vaak wordt onderschat. Het christendom en zijn zichtbare manifestaties wordt gekoesterd als persoonlijk of cultureel erfgoed. "De opkomst van het erfgoeddenken in Nederland is heel goed te begrijpen als zo'n uiting van 'beloning without believing'. Daar zit iets ironisch in. Juist de manier waarop iemand (...) het christendom afserveert als een specifieke manier van leven en het tegelijk herwaardert als cultureel erfgoed, bevestigt het verlies van de geleefde geloofspraktijk. Meer nog dan dat, in de ogen van sommigen verstoort het christendom als levende traditie de bescherming van het christendom als erfgoed" (p. 188). Het is de reactie van de emigrant die voor het eerst na vijftig jaar terugkomt en met licht verwijt uitspreekt: maar dit is mijn kerk niet meer, waar zijn de banken, waar is het oude orgel, waar zijn de statenbijbels?

Niet 'zomaar' gebouwen

In de slotbeschouwing wordt duidelijk dat als je allerlei mensen gaat vragen wat een gebouw, de buitenkant, maar

ook de binnenkant, betekent, je ontdekt dat de werkelijkheid rond gebouwen veel gecompliceerder is dan je vooraf kunt bedenken. Lezing van dit boek maakt bewust dat een kerk, een moskee, of een synagoge niet 'zomaar' een gebouw is. Zelfs niet na herbestemming. Het is interessant om over de grenzen van confessies heen te zien dat er vergelijkbare sentimenten en spanningen kunnen spelen, tussen traditie en vernieuwing, tussen gebruikers en omgeving.

Het boek 'Gods huis in de steigers' is te koop in de boekhandel voor € 19,99 en telt 269 pagina's.

De 'Hervormde' kerk was vaak de dorpskerk met een torenspits en een torenhaan. Nieuw gebouwde 'hersteld hervormde' kerkgebouwen zijn vaak uitgerust met zo'n traditioneel torentje: 'gewoon' en 'iconisch' tegelijkertijd: vertrouwd én eigen. Functioneel zijn de gebouwen vaak identiek ontworpen aan die van een doorsnee Gereformeerde Gemeente. Maar het torentje is dan toch 'echt hervormd'. Hier de Hersteld Hervormde kerk te Putten

Kerkrentmeesters in Groningen, Drenthe, Friesland en Noord-Holland

Deadline 1 april 2018 is zomaar zover!
Subsidie aanvragen?
Subsidie afhandelen?
Bel of mail ons nu!

Kerkenbeurs Noord
23-24 maart 2018 Drachten
Vrijkaarten voor donateurs.
Meldt u bij ons aan!

058 -212 3592
info@sbkg-noordnederland.nl
www.sbkg-noordnederland.nl

Wij helpen u ontzorgen bij:

- onderhoud / restauratie / verbouw / herbestemming
- gebouwenbeheer / groen en duurzaam
- subsidie- en fondsaanvragen / financiering

SBKG
Noord-Nederland

DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwer

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

Met de protestantse viering van het Avondmaal ging het kerkinterieur ook op de schop. Het is niet meer de priester die in het koor van de kerk de mis opdraagt, voortaan is het de predikant die het brood en de wijn deelt met de lidmaten, die meestal aan tafels in het schip of het koor zitten.

Anastasius Veluanus was in de jaren '40 van de zestiende eeuw pastoor in Garderen. Hij raakte ontvankelijk voor het reformatorische gedachtegoed, maar later herriep hij zijn nieuwe inzichten. Nog weer later schreef hij, bij wijze van boetedoening, 'de eerste protestantse dogmatiek'. Uit die Wegwijzer voor gewone gelovigen (1554): 'Christus beveelt alle avondmaalsgasten van de gezegende wijn te drinken: 'Drinkt allen uit deze beker' (Mat. 26). Dit bevel gold ongetwijfeld de gewone gelovigen evenzeer als de apostelen en de predikanten. Christus wil immers dat zijn avondmaal ook door gewone gelovigen wordt ontvangen – daar is geen twijfel over mogelijk. Hij heeft toch geen ander avondmaal ingesteld – zoals de paus binnen zijn invloedssfeer heeft geboden –, waar enkel gezegend brood, zonder gezegende wijn, moet gegeten worden. (...) In onze tijd zijn sommigen vermoord, velen van al hun bezittingen beroofd, veel overledenen werd een begrafenis op het kerkhof geweigerd, en anderen werden zelfs onder de galg als openlijke misdadigers begraven, zuiver omdat zij conform het bevel van Jezus de beker wilden drinken.'

Het kerkinterieur op de schop (6):

Zilveren avondmaalsbekers

Tekst Marco Blokhuis & Jan Dirk Wassenaar

Protestantse avondmaalsbekers zijn eigenlijk alleen al door hun vorm en formaat een duidelijke verwijzing naar de Reformatie. Anders dan de rooms-katholieke kelk met een kleine cuppa (het bovenste deel van de kelk) is de avondmaalsbeker er voor alle gelovigen, voor veel meer mensen dus dan alleen de priester. Vorm en formaat zijn daarop afgestemd, en dat is die van de bekens die ook in de huiselijke omgeving worden gebruikt. Het is bekend dat er in het beter gesitueerde gezin vaak één zilveren beker aanwezig was. In eenvoudige huishoudens zal dat een tinnen beker zijn geweest. Het betreft veelal eenvoudige cilindervormige bekens met of zonder voet en met een verbrede monding. Alleen in lutherse kerken bleef de kelkvorm gehandhaafd. De voormannen van de Reformatie adviseerden om bekens van glas of tin te gebruiken of zelfs van hout. Dit gebeurde ook inderdaad in de vluchtelingengemeenten in Emden en Londen. Een beschrijving van een viering in Emden uit 1539 maakt melding van het gebruik van een tinnen bakje uit eigen huis en een schoongemaakte tinnen beker. In Londen beschikte men in 1566 over drie tinnen borden, vier glazen en een linnen kleed voor de viering.

Toch is er naast het nieuwe streven naar eenvoud in vorm en materiaal ook continuïteit met de rooms-katholieke traditie. Zoals gezegd, handhaven de luthers en de kelkvorm. En bij de gereformeerden wordt ook zilver toegepast. Op sommige plaatsen heeft men direct na de Reformatie

het streven naar eenvoud niet gevolgd. Er zijn enkele voorbeelden bekend van rooms-katholiek misgerei dat werd omgesmolten tot protestants avondmaalsgerei, dus rooms-katholiek materiaal in protestantse uitvoering. Daarnaast zijn er enkele voorbeelden bekend van zilveren bekens waarin de rooms-katholieke traditie doorklinkt. Op andere plaatsen heeft zilver als edelmetaal het sobere glas of tin alweer spoedig verving; er zijn vroege voorbeelden bekend van bekens die speciaal gemaakt zijn voor protestantse kerken.

Is de aanwezigheid van zilveren avondmaalsbekens vlak na de Reformatie nog beperkt, in de loop van de zeventiende eeuw verwerven steeds meer kerken bekens van dit materiaal. Dit blijkt duidelijk uit de grote hoeveelheid oude zilveren bekens die zich nu nog steeds in kerken bevinden of inmiddels in musea. De bekende theoloog Voetius (1589-1676) merkt in zijn *Politica Ecclesiastica* uit de jaren 1663-1676 op, dat in sommige kerken glazen worden gebruikt, maar in de meeste zilveren bekens, zoals die in gebruik zijn bij de burgerij en zelfs bij het gewone volk. Het gebruik van zilveren bekens is dus in de tweede helft van de zeventiende eeuw volledig geaccepteerd. Van een poging om het tij te keren is in de literatuur nergens sprake. Niet vergeten moet worden dat op al die plaatsen waar nu nog steeds tinnen avondmaalsgerei gebruikt wordt of waar pas later zilver werd verkregen, tin of glas altijd het standaardmateriaal is geweest.

Uit de vroege periode is een aantal bijzondere voorbeelden van zilver te noemen. De avondmaalsbeker uit ►

*Avondmaalsbeker Warffum.
Foto: Groninger Museum;
fotograaf: John Stoel*

1596 in het Groningse Warffum markeert aan de ene kant het moment van de Reformatie en staat aan de andere kant in het verlengde van het rooms-katholieke misgerie dat vóór die tijd in de kerk werd gebruikt.

Groningen ging in 1594 over tot de Reformatie. Uit de archieven is bekend dat het kerspel Warffum in 1595 een kelk liet omsmelten in Emden om er een avondmaalsbeker van te laten maken. Ondanks de sobere wijze van avondmaalvieren in het naburige Emden werd hier dus gekozen voor zilver. Vertrouwd als men was met edelmetaal voor kerkelijke voorwerpen en misschien wel met wat men thuis had, kan het gebruik van zilver weleens heel vanzelfsprekend zijn geweest, naast het gebruik van tin. Andere plaatsen in Groningen kregen pas later een zilveren beker, zoals Loppersum in 1608-1609 en Pieterburen in 1609-1610. In totaal zijn er in Groningen elf gemeenten die een zilveren beker van vóór 1650 bezitten.

In Friesland zijn twee vroege bekers bekend uit 1599 in Jelsum en een andere in Berlikum uit 1601. Over de herkomst van het gebruikte zilver is niets bekend. Is hiervoor ook misgerie gebruikt en werd dit pas zoveel jaar later voor de vervaardiging van avondmaalsbekers gebruikt? Het is goed voor te stellen dat de bestuurders terughoudend waren in het direct omsmelten van kostbaarheden - voor het geval de politieke situatie weer zou wijzigen.

Dat rooms-katholieke gewoonten nog lang doorwerkten in het nieuwe bestel bewijst de avondmaalsbeker in het Drentse Norg. Op de beker werd als tekst aangebracht: 'De Kerkcken Beker tot Norch Ao 1627'. Maar op de bodem stond ook 'Sante Margrita Patrona tot Norgh', een verwijzing naar de patroonheilige van de kerk. Toen dit tijdens een visitatie in 1649 bekend werd, moest de tekst verwijderd worden. Drenthe had vanaf 1620 een eigen synode en de Drentse Kerkorde van 1638 zorgde ervoor dat er scherp werd gelet op de aanschaf

van eigen avondmaalsgerie. In de praktijk zijn dit allemaal zilveren bekers. Van soberheid dus geen sprake in een gewest dat niet als rijk bekend staat. Tegelijk moet geconcludeerd worden dat men vóór die tijd bekers van een ander materiaal gebruikte, want het Avondmaal werd wel gevierd.

Rooms-katholieke doorwerking vinden we ook in het Utrechtse Houten. Een beker die in 1617 vervaardigd was door Jan Dirck van Rinevelt ont kwam daar aan verwijdering van rooms-katholiek getinte teksten. De beker werd waarschijnlijk omstreeks 1631 door de protestanten in gebruik genomen. Op de onderzijde daarvan staat nog steeds te lezen: 'Desen beker behoert toe die broederschap van onse lieven vrou'.

Bovenstaande voorbeelden maken duidelijk dat het gebruik van zilver vaker voorkwam en dat rooms-katholieke invloed voortduurde. Zelfs twee in beslag genomen katholieke bekers uit 1564 van de Sint Vitus van Oldehove konden, waarschijnlijk vanwege de atypische vormgeving, na de Reformatie dienstdoen als avondmaalsbekers in de Grote of Jacobijnerkerk in Leeuwarden.

Ondanks de aanbeveling van tin en glas was zilver waarschijnlijk van het begin af aan geaccepteerd als materiaal. De toepassing verschilt wel per provincie, iets wat onder meer zal samenhangen met het jaar van Reformatie. Utrecht ging in 1580 over tot de Reformatie. Voor de Buurkerk in de stad Utrecht werden in 1591 twee zilveren bekers gemaakt: 'DE KERKMEESTERS Inder TIJt HEBBEN DESE TWEE DOE LATEN MAKEN TOT BEROEP ENDE GEBRUICK DER BVERKERKEN SAKEN. Ao 1591'. Er ligt wel enige tijd tussen het jaar van Reformatie en het jaar van vervaardiging. Het is voor te stellen dat de bevolking niet van het ene op het andere moment gewend was aan de andere diensten, die zich nu concentreerden op de preekstoel en niet meer op het altaar in het koor. Het laten maken van een zilveren avondmaalsbeker

Avondmaalsbeker Houten

zal ook niet overal prioriteit gehad hebben zolang tin ook kon volstaan. Andere vroege voorbeelden elders in het land zijn de zilveren bekers uit 1592 in de Grote Kerk in Haarlem, een beker uit 1595 in Doetinchem en twee bekers in Enschede uit 1598. In Rotterdam werden in 1600 zelfs vier bekers aangeschaft. Ongetwijfeld kan deze lijst nog verder aangevuld worden, maar niet altijd zijn de zilvermerken goed leesbaar, waardoor een ruimere datering voorkomt. De twee bekers in het Gelderse Haften, te dateren tussen 1620 en 1630, plaatsen ons voor een raadsel. 'DIT SYN DIE BEKERS TOE BEHOERENDE DE KERCK VAN HAEFTEN GEMAECKT VAN ENIG SILLEVERWERCK TOE BEHORENDE DE KERCK'. Dit geldt ook voor die te Herwijnen 1615-1625) met vrijwel dezelfde tekst: 'DIT SYN DE BEKERS TOE BEHORENDE DE KERCKE VAN HERVYNEN GEMAEKT VAN EENICH SILLEVERWERCK TOE BEHORENDE DE KERCK'. De herkomst van het zilver laat zich misschien wel raden.

Literatuur: H. ter Avest, 'Religieus zilver in Friesland', in: Fries goud en zilver dl. 1 (Gorredijk 2014), p. 58-73; E. Knol, Zilver in Groningen (Groningen 2011); Martin L. van Wijngaarden, Schitterende getuigen. Nederlands luthers avondmaalsgerie als identiteitsdrager van een godsdienstige minderheid (Delft 2016);

► KAAder kerkadvies

Nieuw perspectief voor 'oude' gebouwen?!

Tekst Alwin Kaashoek **Beeld** Portret - RD, Anton Dommerholt

KAAder kerkadvies helpt daar waar het lastig wordt met gebouwen. KAAder zoekt juist dan samen met de lokale gemeente naar een wenkend toekomstperspectief.

Grote kans dat 'het kerkgebouw' prominent op de agenda van de Collegevergadering staat. Of we nu willen of niet, er zijn weinig kerkbesturen die aan de vraag ontkomen: 'hoe blijven we een vitale gemeente en wat betekent dat in de toekomst voor ons kerkgebouw?'

Veranderende omstandigheden vroegen altijd al om wijzigingen in het gebouw. Relatief nieuw is dat er sprake is van forse krimp van het aantal kerkgangers en veel lokale fusies. Dit vraagt om ingrijpende keuzes voor de gemeente, ook waar het gaat om de gebouwen. Het gebouw bestaat uit stenen, de gemeente die het gebouw gebruikt bestaat uit mensen. Dit maakt dat vragen rond de gebouwen niet los te koppelen zijn van vragen en emoties van gemeenteleden.

KAAder kerkadvies helpt om die twee inzichtelijk te maken en perspectief te bieden voor toekomst.

Expertise en werkzaamheden

Samen met een collega adviseert Alwin Kaashoek kerkrentmeesters over 'hun' kerkgebouwen. Breder gebruik, keuzeprocessen, afstoot, visievorming, herbestemming, liturgische en kerkelijke gebruiksmogelijkheden zijn dagelijkse kost. Daar bevindt zich ook de expertise van KAAder: ik ben van origine stedenbouwkundige en architect en mijn collega architectuurhistorica. Deze brede kennis komt goed van pas in de kerken.

Als adviseurs zoeken we ook naar een verbinding met andere zaken zoals architectuur, cultuurhistorie, verkoop en marktwaarde, investeringen, marktonderzoek en -positionering. Als we de benodigde expertise of capaciteit niet in huis hebben, werken we samen met verschillende andere 'partners' in het werkveld, waaronder partners van de VKB.

Advisering rondom religieus vastgoed vraagt een andere benadering dan regulier vastgoed. Daarom is het als adviseur op het gebied van religieus vastgoed een belangrijke meerwaarde om zelf kerkelijk betrokken te

zijn en de bestuurlijke wegen van binnenuit te kennen. KAAder kerkadvies brengt dit mee. Onze opdrachtgevers merken dit en stellen dit op prijs.

Verbinding

KAAder kerkadvies brengt onafhankelijkheid en objectiviteit in, juist daar waar emoties en tegengestelde wensen en belangen een rol spelen. Wij verbinden op deze manier gebouw en mensen.

Wij hechten daarom aan intensief contact en samenwerking met de opdrachtgever.

KAAder kerkadvies creëert inzicht in de lokale gebouwsituatie. Wij analyseren het gebouw, de omgeving, het beleidsplan, de liturgische wensen. Van hieruit zoeken we naar een nieuw toekomstperspectief. Dit helpt de gemeente en het College om verdere stappen te zetten en besluitvorming samen met de Algemene Kerkenraad voor te bereiden. Onze opdrachtgevers zijn hier blij mee: het helpt hen om door de mist van argumenten toch de noodzakelijke stappen te kunnen zetten.

Visievorming

Vraagstukken rond de toekomst van het kerkgebouw vragen ook om visie op het gebruik van het gebouw in de toekomst: 'wat kunnen we met ons gebouw doen zodat we onze missie nog beter kunnen uitdragen?'

Een mooi voorbeeld hiervan is Elst (Gld). Onder de Grote Kerk van Elst liggen de restanten van een tweetal romeinse tempels uit het jaar 50 na Christus. Deze eeuwenoude historie wordt verbonden met de wens van de Protestantse Gemeente van Elst om ook in de verre toekomst een levende gemeente te willen blijven. De door ons opgestelde visie heet dan ook: '3000 jaar religie in Elst'. Hierdoor worden verleden, heden en toekomst met elkaar verbonden.

Een ander voorbeeld is de Protestantse Gemeente van Sneek. De missie van de gemeente sprak over 'open ►

heiligheid' en 'gesloten heiligheid'. KAAder heeft deze kernbegrippen als een belangrijke wegingsfactor meegenomen in de advisering. Mede op basis hiervan is de keuze voor één van de drie kerkgebouwen tot stand gekomen en werkt de Protestantse Gemeente inmiddels aan een aanpassing van de Martinikerk, zodat deze geheel voldoet aan de missie.

Standaardadvies?

De aanleiding voor een adviesaanvraag is vaak vergelijkbaar. Toch is er geen sprake van een 'standaardadvies': iedere situatie is verschillend en vraagt om een eigen be-

nadering. Door onze onderzoeksmethode kijken we op een zo fris mogelijke manier naar het gebouw, de context en de wensen van de opdrachtgever. Dit alles zorgt voor een integraal advies op maat dat richting biedt voor de toekomst.

Als u wilt weten wat wij kunnen betekenen in uw specifieke situatie, neem dan vrijblijvend contact met ons op. Graag kijken wij samen met u op welke manier wij er voor u kunnen zijn.

► www.kaader.nl

Investeren in vernieuwing kerkrentmeesterlijk beheer

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Piet van den Boogaart

In zijn vergadering van 9 december 2017 heeft het hoofdbestuur van de VKB zich gebogen over de toekomst van het kerkbeheer binnen de Protestantse Kerk en de rol van de VKB daarbij. Ontwikkelingen in 2017, o.a. gesprekken over mogelijke koepelvorming, gaven daar aanleiding toe. Het hoofdbestuur van de VKB wil fors investeren in de vernieuwing van het kerkbeheer. Enerzijds zal dit gericht zijn op versterking van het netwerk, landelijk, maar vooral ook regionaal. Anderzijds zal het gericht zijn op het stimuleren van pro-actief kerkbeheer. Vanuit deze vernieuwing - met de VKB in een herkenbare rol - zoekt de VKB de samenwerking met alle instanties die zich (of voor zover ze zich) bewegen op het gebied van kerkbeheer ten behoeve van de Protestantse Kerk. Met name de Dienstenorganisatie en KKAKKG zijn daarin van belang, maar ook met andere partijen worden verbindingen gezocht.

Missie en visie van de VKB

Op de website van de VKB staat het doel van de VKB als volgt omschreven:

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;
- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;
- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

Het hoofdbestuur van de VKB constateert, dat het de wisselwerking tussen de drie verschillende componenten is, die de VKB meerwaarde geeft op alle drie de terreinen. De wisselwerking tussen dienstverlening, kennisinstituut, vereniging en belangenbehartiging werkt voedend en geeft onze vereniging en relatief kleine werkorganisatie kritische massa.

De VKB staat voor het vaststellen van een nieuw beleids-

plan voor de aankomende vier jaar (2018-2022). Dat betekent vanzelf dat er ook weer gekeken wordt naar missie en visie. De contouren voor de aankomende vier jaar tekenen zich af. Doelstelling zal zijn dat de VKB als vereniging haar plaats in de regio's versterkt en daarmee een goede plaats kan innemen in de zich vernieuwende kerkorganisatie. Daarnaast zal de aankomende vier jaar volledig worden ingezet op innovatie gericht op de omslag naar pro-actief werken in alle geledingen van kerkbeheer. De VKB analyseert de situatie in en rond de Protestantse kerk zodanig, dat alle drie de pijlers van de VKB nog steeds van groot belang zijn. Er is reden genoeg om in alle veranderingen in en rond de kerk een vitale, positief-kritische vereniging van kerkrentmeesters te hebben die de ontwikkelingen op de voet volgt, en waar nodig en nuttig van een eigen geluid voorziet.

Samenwerking

Tegelijk is optimalisering van kennis- en datavalorisatie (= het toepassen en ten nutte maken van kennis en gegevens voor het voeren van beleid) op het terrein van kerkbeheer een belangrijke prioriteit. Ook is optimalisering van dienstverlening gericht op deskundigheidsbevordering van kerkrentmeesters in alle taken die hen kerkordelijk zijn toevertrouwd, en die zich aan hen voordoen, in de veranderende omstandigheden een belangrijke prioriteit. De VKB onderschrijft de noodzaak om ten dienste van die optimalisering samen te werken met alle instanties die zich (of voor zover ze zich) bewegen op het gebied van kerkbeheer ten behoeve van de Protestantse Kerk. Met name de Dienstenorganisatie en KKAKKG zijn daarin

van belang, maar ook met andere partijen worden verbindingen gezocht.

Voorgesteld wordt om de aankomende vier jaar ervaring op te doen met samenwerking die bestaat uit een netwerk van een viertal samenwerkingsprojecten. Het zijn de volgende.

1 Project afstemming directe dienstverlening

Participerende organisaties in de samenwerking organiseren uitwisseling en afstemming inzake de behandeling van inhoudelijke adviesvragen op het terrein van kerkbeheer. Er komt dus een operationeel afstemmingsoverleg met betrekking tot adviesvragen en doorverwijzingsmogelijkheden.

2 Project innovatie pro-actief kerkbeheer

Ten behoeve van integraal pro-actief kerkbeheer wordt er door participerende organisaties in de samenwerking gezamenlijk gewerkt aan het verzamelen, verrijken en uitwisselen van verzamelde kennis en data met betrekking tot kerkbeheer ter versterking van het beleidsvormend vermogen van colleges van kerkrentmeesters.

Binnen de samenwerking wordt ook samengewerkt om te komen tot een werkbaar digitaal analyse-instrument (dashboard) voor plaatselijke kerkrentmeesters.

3 Project Academy kerkbeheer

Er wordt in gezamenlijkheid een program van opleiding, training en deskundigheidsbevordering van kerkrentmeesters ontwikkeld, mede gericht op het implementeren van integraal pro-actief kerkbeheer in de aankomende vier jaar.

4 Project innovatie geldwerving

Inzake geld- en fondsenwerving wordt bestaande samenwerking gestroomlijnd. Rollen van RPG, C&F, VKB, LRP, Kerkbalans/ICG worden opnieuw gedefinieerd. Ook plaatselijke geldwerving krijgt prioriteit de aankomende vier jaar binnen het program van training en deskundigheidsbevordering plaatselijke kerkrentmeesters.

Algemene ledenvergadering

Voor zaterdag 14 april 2018 staat de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VKB geprogrammeerd.

Er is dit jaar geen congres in het voorjaar. We hopen in het najaar een symposium te organiseren naar aanleiding van o.a. het afscheid van voorzitter mr. Peter A. de Lange.

Maar er dient wel voor juli een ALV te worden gehouden. De ALV moet immers de jaarrekening en de begroting vaststellen. Ook benoemingen worden gedaan door de ALV. Vanuit het hoofdbestuur wordt er aan gewerkt om ook tijdens de a.s. ALV statutaire voorstellen in verband met bestuurlijke vernieuwing te agenderen (zie ook het dubbelinterview met de bestuursleden Koffeman en Van der Wal in dit nummer). Tenslotte dient de VKB een nieuw beleidsplan 2018-2022 vast te stellen. Kortom, het 'huishoudelijk gedeelte' is zeker niet alleen 'business as usual'.

Toch heeft het bestuur gemeend om de bijeenkomst ook op te luisteren met een inhoudelijk element. We introduceren 'de VKB-lezing'. De eerste zal worden gehouden door dr. René de Reuver, scriba van de synode van onze kerk. Hij zal ingaan op 'Kerk 2025 en de rol van de kerkrentmeester'.

Het geheel gaat om een ochtendprogramma. Het vindt plaats in De Aker in Putten en zal worden afgesloten met een gezamenlijke lunch.

Noteer in uw agenda: de Algemene Ledenvergadering van de VKB: zaterdag 14 april 2018.

*Persfoto dr. René de Reuver
fotograaf Sandra Haverman*

Abonnementsgelden 'Kerkbeheer'

Het hoofdbestuur heeft de abonnementsprijs van 'Kerkbeheer' voor 2018 aangepast.

De abonnementsprijs is gebaseerd op de feitelijke kosten voor het drukken en verzenden van het blad en de door de redactie gemaakte onkosten. De kosten voor het samenstellen van het blad (de inhoud) worden uit de

algemene middelen betaald. Het gaat immers om een primaire taak van de VKB: deskundigheidsbevordering, kennis en informatie ten nutte maken van de kerkrentmeesters. In 2017 moesten we wegens het wegvallen van onze vorige drukker op zoek naar een ander. Ook portokosten vertonen, zoals u weet, een stijgende lijn. Al heel lang zijn de abonnementsprijzen niet veranderd. Dat gebeurt dus nu wel. Overigens krijgt elk college van kerkrentmeesters van een gemeente die lid is van de VKB een aantal exemplaren zonder verdere kosten toegezonden, op basis van het lidmaatschap en de betaalde contributie. Voor overige abonnementen worden de prijzen als volgt:

Voor leden VKB: 1 t/m 5 abonnementen:

€ 30,- per abonnement.

Voor leden VKB: 6 t/m 10 abonnementen:

€ 28,- per abonnement.

Voor leden VKB: 11 en meer abonnementen:

€ 26,- per abonnement.

Abonnementsprijs voor niet-leden:

€ 33,- per abonnement.

Deze prijzen zijn exclusief 6 % BTW.

Regio bijeenkomsten

Bijeenkomsten Provinciale afdeling Groningen

Op 8 november en op 15 november 2017 hield de Provinciale afdeling Groningen haar regiobijeenkomsten. Hierbij werd meegedeeld dat de Provinciale Afdelingen Groningen en Drenthe met elkaar gaan fuseren. Hiermee wordt aangesloten bij de toekomstige classis Groningen - Drenthe. Sprekers waren Jos Aarnoudse (directeur VKB), Theo Trox (RCBB) en Marten van der Meulen (PThU). Laatstgenoemde sprak over het rapport 'Krimpemde middelen en toch vitaal'. Theo Trox sprak over de wijzigingen in de ANBI-regelgeving. De Belastingdienst publiceert een convenant 'De vrijblijvendheid voorbij', waarin wordt voorzien in toezicht op toezicht. Er komen drie schillen, waarbij de binnenste schil staat voor de kerkelijke gemeente. Vervolgens voert de RCBB, als tweede schil, controle uit of de jaarcijfers op de juiste manier tot stand zijn gekomen en zijn gecontroleerd. De laatste schil vormt de Belastingdienst die niet langer steekproefsgewijs, maar alle gemeenten gaat controleren op hun ANBI-verplichtingen. Indien er niet aan de ANBI-verplichting wordt voldaan, volgt intrekking van de ANBI-

status. Dat heeft grote gevolgen: er moet belasting over legaten worden betaald en leden kunnen hun gift niet langer aftrekken.

Verder ging Theo Trox in op de cursus kerkrentmeester. Niet langer zullen er drie cursusavonden volgen, maar twee avonden en een 'huiswerkopdracht'. De avonden zullen meer dan ooit in het teken staan van de praktijk van de kerkrentmeester. Tenslotte werd ingegaan op de laatste ontwikkelingen op het gebied van de Legal Entity Identifier (LEI). In 2018 gaat een nieuwe Europese verplichting in dat alle rechtspersonen (niet zijnde natuurlijke personen) zich moeten kunnen identificeren als zij gebruik maken van beleggingsproducten. Kerkelijke gemeenten moeten hieraan ook voldoen. Een inschrijving in het register van de Kamer van Koophandel is, in tegenstelling tot eerdere berichten, niet nodig.

Bijeenkomsten Provinciale afdeling Drenthe

In november 2017 heeft de Provinciale afdeling Drenthe op twee plaatsen haar regionale bijeenkomsten gehouden. Monumentenverzekeraar Donatus ging uitgebreid in op

verzekeren en risicobeheersing. Het eigen risico is sterk gerelateerd aan de hoogte van voldoende financiële reserves. Verder werd er gewezen op het voorkomen van mogelijke risico's door adequate maatregelen te nemen en regelmatige controle hierop te organiseren.

Beleidsmedewerker van de RCBB, Theo Trox, gaf een toelichting op diverse ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen heeft hij ook toegelicht in de bijeenkomsten van de Provinciale afdeling Groningen, daarom wordt verwezen naar het verslag van Groningen (zie hierboven).

Bij het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk wordt momenteel gewerkt aan nieuwe modellen voor de jaarrekening en begroting. Het is de bedoeling om in de loop van 2018 de eerste fase van de web-applicatie op te leveren, zodat die als eerste gebruikt kan worden om de cijfers voor de begrotingen van 2019 in te voeren. Daarna kunnen dan ook de daarop volgende jaarrekeningen over 2018 ingevoerd gaan worden na afloop van het boekjaar, dus vanaf 1 januari 2019.

Verder werd er een presentatie verzorgd door Bertil Prins van Stichting

Kerkelijk Geldbeheer (SKG). SKG is bezig met het aanpassen van SKG-online. Er komt een lokale beheerder voor de uitgifte van de digipas, dus deze uitgifte hoeft dan niet langer via het kantoor van de SKG. Het afkopen van obligaties stopt; het loont om geld voor langere periode vast te zetten. Tenslotte meldt Prins dat SKG-collect wordt uitgebreid.

Bijeenkomsten Provinciale afdeling Friesland

In oktober en november werden er vier bijeenkomsten georganiseerd, waarbij er in totaal 123 kerkrentmeesters aanwezig waren. Het thema van deze avonden was 'archiefbeheer'. Ruerd de Vries, eigenaar van een archiefbureau, verzorgde de inleiding. Volgens hem zijn kerkrentmeesters meer met gebouwen bezig dan met archieven. De archieven van de kerken in Friesland vertellen het verhaal van gelovigen én ongelovigen. Het gaat niet alleen om het bewaren van deze verhalen, maar ook om het op vakkundige wijze toegankelijk maken en beschikbaar stellen van de archieven voor het publiek.

Archieven in de praktijk

De Vries vertelt over archiveren in de praktijk: 'De praktijk begint met een voorselectie van wat wel en niet in het archief moet worden opgenomen. Landelijke bladen zijn niet

nodig voor plaatselijk archief. Bij regionale bladen moet wel worden nagegaan wat bewaard moet blijven. Het overgeblevene moet worden geselecteerd. Richtlijnen hiervoor zijn te vinden op de website van de Protestantse Kerk. Pas nadat het college van kerkrentmeesters toestemming heeft gegeven kan er overgebleven materiaal worden vernietigd.' Nietjes, paperclips en plastic moeten worden verwijderd. Deze zaken houden het archief goed bij elkaar, maar hebben een negatieve invloed op de stukken en kunnen daarom niet mee in het archief. Vervolgens worden de archiefstukken in een speciale map en in dozen van zuurvrij karton gedaan. Op deze dozen wordt de inhoud vermeld.

Openbaar maken van archieven

Vroeger werden de overheidsarchieven pas na vijftig jaar openbaar gemaakt. Nu is dat na twintig jaar. Voor kerkelijke archieven geldt nog steeds een termijn van vijftig jaar. Deze stukken zijn niet openbaar, maar er kan wel gevraagd worden om inzage. De kerk of gemeente blijft te allen tijde eigenaar van het archief. Het is voor een college van kerkrentmeesters mogelijk om bepalingen op te stellen waarin wordt vermeld dat stukken die privacygevoelig zijn, niet openbaar mogen worden gemaakt. Het is nog niet duidelijk welke zaken beslist op papier bewaard moeten blijven. Hier zijn geen richtlijnen voor. Het is belangrijk om binnen de kerkelijke gemeente een goed archiefbeheer te hebben. Bij wisseling van kerkrentmeesters is er niet altijd een goede overdracht van kennis. De archiefbeheerder is wel gehouden aan een zwijgplicht.

Op de vraag van een kerkrentmeester wat de kosten voor de archivering zijn, wordt geantwoord dat die per meter archief worden berekend.

Stichting Beheer Kerkelijke Gebouwen Noord - Nederland

Directeur Jouke Jongsma van Stichting Beheer Kerkelijke Gebouwen Noord – Nederland (SBKG-NN) licht de naamsverandering van de Stichting toe. De nadruk ligt op dit moment in Friesland op het onderhoud en beheer. Vandaar dat de term 'behoud' in de naam is veranderd in 'beheer'. Ook geografisch heeft een wijziging plaatsgevonden: de provincie

Noord-Holland dat gelegen is boven het IJ behoort nu ook tot het werkgebied van de SBKG-NN.

Deze Stichting adviseert bij restauratie of onderhoud en de financiering hiervan. Zij kan op verzoek een onderhoudsbegroting maken en SIM aanvragen bij de Rijksdienst voor cultureel erfgoed. SIM staat voor Subsidieregeling instandhouding monumenten en is daarmee de opvolger van de Besluit rijkssubsidiëring instandhouding – de BRIM. Verder kan de SBKG-NN subsidies aanvragen bij de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed en bij andere fondsen.

De provincies krijgen van het Rijk gelden om gericht per provincie restauraties te kunnen betalen. Elke provincie mag zelf de prioriteiten en voorwaarden bepalen. Sommige provincies leggen zelf ook geld bij voor fondsen op voorwaarde dat de overheid ook subsidie geeft.

Het afgelopen jaar is voor 45 kerken in het gebied waarin de SBKG-NN actief is subsidie aangevraagd. In totaal is er 1 miljoen euro aan subsidies toegekend.

Uiterlijk tot 1 april 2018 kan SIM-subsidie worden aangevraagd voor de periode 2019-2024. Hiervoor zijn de colleges van kerkrentmeesters die hiervoor in aanmerking komen al benaderd, of zal dat binnenkort gebeuren. Het is zaak om vroegtijdig te reageren. Indien nodig kan er vrijblijvend voorlichting worden gegeven. Via de SIM-regeling is voor veel zaken subsidie mogelijk, bijv. het jaarlijks stemmen van het orgel, het jaarlijks onderhoud van klokken en uurwerken en kosten van het abonnement op de monumentenwacht.

Donatus

Ook Donatus was deze regiobijeenkomst te gast en informeerde de aanwezigen dat er bij Donatus nu ook een verzekering voor zonnepanelen, elektronica en leegstand worden afgesloten.

Bijeenkomsten Provinciale afdeling Zeeland

In het afgelopen najaar belegde het bestuur van de afdeling Zeeland een drietal Regiobijeenkomsten in de provincie Zeeland. Deze zijn gehou-

den in 's-Gravenpolder op dinsdag 14 november, in Grijpskerke op woensdag 22 november en in Nieuwerkerk op woensdag 29 november.

Voorzitter Leen Moerland ging kort in op de veranderingen binnen de structuur van de Protestantse Kerk in Nederland door Kerk2025. De synode zal niet langer bestaan uit 74 classes, maar uit 11 classes. In de 'ronde van elf' bezoeken preses ds. Karin van den Broeke en scriba ds. René de Reuver elke nieuw te vormen classis. In Tholen startte de ronde van elf waarbij 175 mensen aanwezig waren. Voorzitter Moerland: 'Dit was een goede ontmoeting waarin men nader tot elkaar kwam maar waar tevens werd toegelicht waarom deze herstructurering nodig was'.

Verder werd er aandacht gevraagd voor het beschikbaar stellen van de ANBI-gegevens. Dat is een verplichting. Onlangs werd er door de Belastingdienst een steekproef gehouden en in ongeveer 5% van de gevallen ging het om gemeenten die hun ANBI-gegevens (nog) niet op orde hebben. Daarmee komt de ANBI-status in gevaar.

Vervolgend kreeg de heer Henk Lakerveld van het gelijknamige ingeni-

eurs - architectenbureau uit Noordoost het woord over het planmatig onderhouden van de gebouwen die onder verantwoording vallen van het college van kerkrentmeesters. In zijn presentatie ging Henk Lakerveld in op alle gebouwen van de gemeente, zoals de kerk, het verenigingsgebouw en de pastorie.

Henk Lakerveld benadrukte dat dikwijls de fout wordt gemaakt om alleen subsidiabele gebouwen op te nemen in een meerjarenonderhoudsplan. In een meerjarenonderhoudsplan dienen echter alle gebouwen en alle toekomstige werkzaamheden te worden opgenomen, ongeacht of deze subsidiebaar zijn en of dat hiervoor budget aanwezig is. Pas dan kan men een goed overzicht krijgen waarvoor een gemeente komt te staan. De aanwezige kerkrentmeesters kregen vervolgens voorbeelden te zien van planmatig onderhoud en mogelijkheden voor subsidie.

Na de pauze kreeg veiligheidskundige Wilmar Kole van de firma van Rijn uit Tholen (Brandbeveiliging en veiligheidsopleidingen) het woord over bedrijfshulpverlening (BHV) in kerken en verenigingsgebouwen. Wilmar Kole benadrukte dat de werkgever verantwoordelijk is voor

de aanwezigheid van BHV'ers in kerk en/of crèche. De maatstaf dat er één BHV'er dient te zijn voor elke 50 personen, bestaat sinds 2008 niet meer. Nu moet er in een risicoinventarisatie – en evaluatie (meestal afgekort als RI&E) worden vermeld hoeveel BHV'ers er aanwezig moeten zijn.

Een kerkrentmeester die de avond bezocht, vroeg zich af of er bij verhuur van het kerkgebouw ook BHV moet worden georganiseerd. Wilmar Kole: 'Ja, de eigenaar is verplicht om BHV te organiseren tenzij er in het verhuurcontract expliciet is vermeld dat BHV door de huurder moet worden geregeld'.

Koninklijke onderscheiding voor kerkrentmeester B. Perdok uit Woldendorp

De heer Perdok heeft van 1968 tot heden, naast de werkzaamheden bij zijn eigen landbouwbedrijf, vrijwillig werkzaamheden verricht voor de Protestantse Gemeente Woldendorp, Termunten/Borgsweer. Hij fungeert hier nu als ouderlingkerkrentmeester. Voorheen was de heer Perdok onder andere bestuurslid van de orgelcommissie, de commissie Brede invulling kerk Termunten en de Stichting Expolitatatie Kerk Termunten. Hij trad op als gastheer tijdens de openstellingen op zondagmiddag en nam het voortouw bij talloze onderhoudsactiviteiten van het buitenterrein. Ook was hij bestuurslid bij een reeks van organisaties in de provincie.

De heer Perdok is benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau.

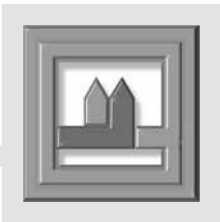
Voegbedrijf Heldoorn v.o.f.

Gespecialiseerd in Gevelrenovatie

- Ambachtelijk voegwerk
- Stofarm Uithakken
- Stofarm Zagen
- Gevelreiniging
- Impregneren
- Steigerwerk
- Snij en Knipvoegen
- Steen Reparaties
- Restauratie
- Scheurherstel
- Patineren van steen
- Erkend restauratie Voegbedrijf.

Bel 038 – 355 78 79 of zie
www.voegbedrijfheldoorn.nl
www.heldoorngevelrestauratie.nl

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Geert Meendering, Borger, 52 jaar organist

Willem Christian Meyboom, Brielle, 50 jaar organist

Christiaan Alex Marinus Helfensteijn, Durgerdam, 47 jaar organist/pianist

Simon Jan Plemp, Durgerdam, 38 jaar organist/pianist

Anthonie Poot, Durgerdam, 67 jaar organist

Gijsbert Westerneng, Durgerdam, 42 jaar diverse functies

Albertus van de Hoeve, Ede, 37 jaar diverse functies

Andries Post, Julianadorp, 50 jaar organist

Leendert Jan Marijs, Kattendijke, 40 jaar organist

Jan Wolfs, Ten Boer, 50 jaar organist

Albert Weinand Kristiaans, Vriezenveen, 44 jaar organist

Jan van Marrum, Vriezenveen, 40 jaar organist

Leender Willem van der Have, Woerden, 40 jaar kosten/beheerder

GOUD

toegekend aan:

Maarten Geleijnse, Delfshaven, 30 jaar belangenvertegenwoordiger HGD in SOHK

Johannes Cornelis Hooglander, Nieuwerkerk aan den IJssel, 35 jaar diverse functies

Lena Bastiaantje Groenewoud-Visser, Puttershoek, 31 jaar administratief medewerkster Kerkelijk Bureau

G. Meendering, Borger

M. Geleijnse, Delfshaven

C.A.M. Helfensteijn, S.J. Plemp, A. Poot en G. Westerneng, Durgerdam

J.C. Hooglander, Nieuwerkerk aan den IJssel

L.J. Marijs, Kattendijke

A. Aardema, Tzum

J. Wolfs, Ten Boer

J. Hoitema, Tzum

J. van Marrum, A.W. Kristiaans en A.J. Webbink, Vriezenveen

P. Jellema en T. Jellema-Douma, Wons

Hendrikus Sanderman, Rijs-
sen, 40 jaar organist

Anne Aardema, Tzum,
40 jaar organist

Jurjen Hoitema, Tzum, 40
jaar verzorgen van onder-
houd aan kerk en toren

Albertus Johannes Webbink,
Vriezenveen, 32 jaar organist

Pier Jellema, Wons, 35 jaar koster

Trijtje Jellema-Douma,
Wons 35 jaar koster

ZILVER

toegekend aan:

Samuel Broere, Delfshaven, 25 jaar
tuinman

Wilhelm Antonie Cornelis Weenink,
Dirksland, 25 jaar organist/kerkmus-
sicus

Anne Steffen Tuinstra,
Groningen, 25 jaar organist

Elizabet Kommerina Klein,
Hoogblokland, 20 jaar koster

Douwe de Boer, Húns-Leons, 27
jaar ouderling-kerkrentmeester

Geertje Nuys-Louws, Leeuwar-
den-Huizum, 29 jaar admini-
strateur vrijwillige bijdrage en
penningmeester wijkkas

Bastiaan Jan Nuys, Leeuwarden-
Huizum, 23 jaar diverse functies

Cornelis van den Berg,
Ottoland, 25 jaar diverse functies

Arie Jan Hakkesteege,
Ottoland, 26 jaar organist

Johannes Bosveld,
Spankeren, Laag-Soeren en Die-
ren N-O, 31 jaar organist

Bouwe de Hoop, Op 'e
Noed, 23 jaar koster

Hendrik Jan Smit, Urk,
ruim 20 jaar koster

Tjerkje Smit-Bos, Urk, ruim
20 jaar kostersvrouw

S. Broere, Delfshaven

*G. Nuys-Louws en B.J. Nuys,
Leeuwarden-Huizum*

W.A.C. Weenink, Dirksland

A.J. Hakkesteege, Ottoland

A.S. Tuinstra, Groningen

*J. Bosveld, Spankeren,
Laag-Soeren en Dieren N-O*

D. de Boer, Húns-Leons

Erepenning in standaard

Verdient er iemand in uw gemeente ook een
onderscheiding?

Kijk op dan op onze website
www.kerkrentmeester.nl.

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Arie Noordsij,
's Gravenmoer, 48 jaar ouderling

A. Noordsij, 's Gravenmoer

ZILVER

toegekend aan:

Jolanda Henriëtte den Houter,
Dordrecht-Dubbeldam, 25 jaar dirigente kinderkoor De Waterdruppels

Maria Alida de Bruijne-Snijders, Guardamar del Segura, 7 jaar diverse functies

Leo Ferdinand de Bruijne,
Guardamar del Segura, 7 jaar diverse functies

B.P.M. Arends, Zoeterwoude,

Bas Doorduyn, Maasbracht, 30 jaar penningmeester diaconie en voorzitter kerkenraad

Bernardus Petrus Maria Arends,
Zoeterwoude, 25 jaar dirigent koperblazersensemble Suetana Musica

J. Hollebek, Hoek

EREPENNING PKN

toegekend aan:

Jan Hollebek, Hoek,
44 jaar diverse functies

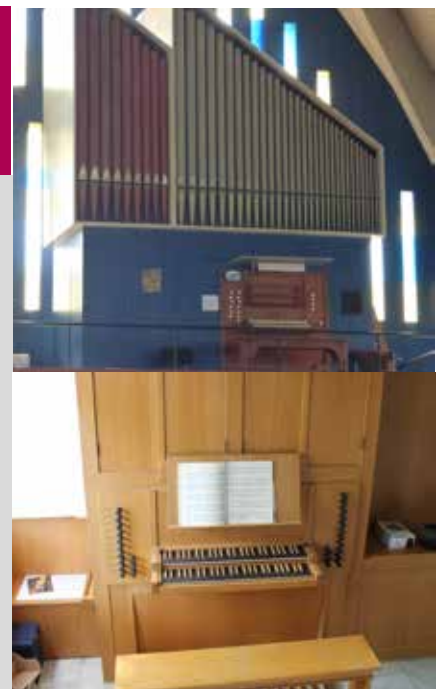
De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Momenteel zijn er in totaal 5 instrumenten in de orgelbank opgenomen. Onlangs is het Verschuierenorgel (16 stemmen) uit de Pax Christikerk in Den Haag verkocht en krijgt een nieuwe bestemming in een Spaanse kerk. Nieuw ingeschreven is een huisorgel met twee klavieren en vrij pedaal (13 stemmen). Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:
Centraal Bureau VKB
Tel. (078) 639 36 63
E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem van Dialoog Church Sound

U hóórt het verschil!

Als U op elke plaats in de kerk goede verstaanbaarheid wenst, dan kiest U voor Dialoog Church Sound: goede advisering, professionele en toch eenvoudig werkende apparatuur en prima service! Een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem wordt op basis van Uw wensen samengesteld, met als hoofddoel de meest optimale spraakverstaanbaarheid.

Al meer dan 55 jaar gespecialiseerd in kerkgeluidstechniek ... meer dan 1800 kerken met *Cantor* Kerkgeluidsapparatuur kerkversterkers, microfoons, geluidszuilen, draadloze volumeregeling, ringleidingsystemen, beeldprojectie

Dialoog Church Sound
www.cantorsound.nl

Van Poppelstraat 22
040 – 2 420 840

5622 BJ Eindhoven
info@cantorsound.nl

Schaapsound is de leverancier voor spraak- en muziekinstallaties, liturgieprojectie en HD KerkTV

Noorderkerk Amsterdam

Zwolle
Ridderkerk
Roermond

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl
Tel: 085-0663333

schaapsound

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid
- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering

Uw contactpersoon:

Dimfie van Sundert

010 40 60 520

info.vkb@mmc.com

Uw contactpersoon:

Sai Fong Lam

010 40 60 962

info.vkb@mmc.com